

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัญหาในการสอนและความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของครูผู้สอนวิชาอาชีพ ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เข้าใจเรื่องที่จะศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอกล่าวถึงหลักการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน
2. ความสำคัญและจำเป็นของการนิเทศการศึกษา และนิเทศการสอน
3. จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา และการนิเทศการสอน
4. กิจกรรมการนิเทศการสอน
5. การศึกษาความต้องการ
6. แนวคิด สำคัญและแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

7. การดำเนินการโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
8. งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้หลายทัศนะ ดังนี้

ไวลส์ (Wiles, 1967) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การแนะนำซึ่งกันและกัน วางแผนงานร่วมกัน ปรึกษาหารือซึ่งกันและกัน เพื่อหาทางปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

อาย เนทเซอร์ และ เครย์ (Eye, Netzer and Krey, 1971) สรุปว่า การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งจะมุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลของการสอนให้เป็นไปตามความคาดหวังของระบบการศึกษา

แฮร์ริส (Harris, 1975) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การที่บุคลากรในโรงเรียนได้กระทำกับบุคคลหรือสิ่งอื่นใด เพื่อคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมายทางการสอนของโรงเรียน

นิพนธ์ ไทยพานิช (2532) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามของบุคลากรทางการศึกษาที่จัดกิจกรรมและให้บริการกับผู้บริหารและครูทางตรงและทางอ้อม ที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนักเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ (สพช., 2530) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลและปัญญา ในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความมั่นใจและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุด

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2535) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงาน และร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

จากทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษามีความหมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและการพัฒนาการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้

ความหมายของการนิเทศการสอน

สำหรับการนิเทศการสอน ได้มีนักการศึกษาให้ทัศนะไว้หลายประการ เช่น

อาย เนทเซอร์ และ เครย์ (Eye, Netzer and Krey, 1971) ได้ให้คำจำกัดความของการนิเทศการสอนไว้ว่า การนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้น เน้นถึงผลสัมฤทธิ์ของการเรียนที่เหมาะสม ซึ่งเป็นความคาดหวังของระบบโรงเรียน

กลิคแมน (Glickman, 1981) ได้ให้ทัศนะว่า การนิเทศการสอนเป็นชุดย่อย (Subset) ของการนิเทศการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการสำหรับปรับปรุงงานและหน้าที่ในชั้นเรียน และกิจกรรมที่ดำเนินในโรงเรียน โดยกระทำหรือทำงานโดยตรงกับครู

สันต์ ธรรมบารุง (2526) กล่าวว่า การนิเทศการสอน หมายถึง การช่วยเหลือ การแนะนำ การชี้แจง การบริการ การร่วมมือ การปรับปรุง ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในการที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการสอนดีขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศการสอน และครู โดยตั้งอยู่บนหลักแห่งมนุษยสัมพันธ์

นิพนธ์ ไทยพานิช (2529) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการสอน คือ กระบวนการ และความคิดรวบยอด (Concept) เพื่อที่จะปรับปรุงการสอนของครู เพื่อผลประโยชน์ของ นักเรียนในอันที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ให้สูงขึ้น

จากความหมายการนิเทศการสอนดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า การนิเทศการสอนหมายถึง ความพยายามใด ๆ ของผู้นิเทศการสอนในการช่วยเหลือ ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน ของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน

ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา

เนื่องจากสภาพสังคมและการเปลี่ยนแปลงการใช้หลักสูตรทำให้ครูจำเป็นต้องแสวงหา เทคนิควิธีการเพื่อปรับปรุงการสอนของตนเสมอ ดังนั้นการนิเทศการศึกษาจึงเป็นวิธีการช่วยเหลือ แนะนำให้คำปรึกษาเพื่อปรับปรุงการสอนของครู นักการศึกษาได้ให้ทัศนะ ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2524) กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาว่า มีสาเหตุและองค์ประกอบมาจาก

1. การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา
2. การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตร
3. ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

4. ความเชื่อ ข่านึ่งเฉย และขาดความสนใจของครู ควรได้รับการกระตุ้นให้ตื่นตัว อยู่เสมอ
5. วิทยาการ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป
6. การขาดประสบการณ์ของครูใหม่ หรือครูเก่าที่ก้าวไม่ทันเทคนิคและวิธีการสอน ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น
7. ผลการค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ควรได้รับการเผยแพร่และแปลความหมาย ออกเป็นการปฏิบัติ เพื่อให้การศึกษาได้ก้าวหน้าและงอกงามขึ้น
8. บริบทและอุดมการณ์ของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ควรได้รับการถ่ายทอดและ สันองตอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

วิจิตร วรุตบางกูร และ คณะ (2524) กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นใน องค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียน การสอนก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

3. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น จำเป็น ต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้ชำนาญการโดยเฉพาะ จึงจะทำให้แก้ไขปัญหา ได้สำเร็จลุล่วง

4. การศึกษาของประเทศไม่อาจจะรักษามาตรฐานไว้ได้ จะต้องมี การควบคุมดูแล ด้วยระบบการนิเทศการศึกษา

นอกจากนี้ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2525) กล่าวถึง ความจำเป็นในการนิเทศ การศึกษาไว้ ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นในการให้บริการทางวิชาการ การศึกษาเป็น กิจกรรมที่ย่างยากซับซ้อน เพราะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร การนิเทศการศึกษาเป็นการ

ให้บริการแก่ครูเป็นจำนวนมากที่มีความรู้ความสามารถต่าง ๆ กัน และปัจจุบันการขยายตัวทางการศึกษามากขึ้น สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะต้องอาศัยความช่วยเหลือ

2. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต่อความเจริญของงานของครู ถึงแม้ว่าครูทุกคนจะได้รับการฝึกฝนการเป็นครูมาเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ ในขณะที่ครูทำงานในสถานการณ้จริง

3. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครู ในการเตรียมการสอน เนื่องจากครูต้องปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ และต้องเผชิญกับภาระหน้าที่ค่อนข้างหนัก ครูจึงไม่มีเวลาเพียงพอต่อการเตรียมการสอน การนิเทศการศึกษาจึงช่วยลดภาระของครู

4. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีอยู่เสมอ ทำให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิเคราะห์ จากการอภิปรายและจากการค้นพบของการวิจัย มีความจำเป็นต่อครู การนิเทศการศึกษาสามารถให้บริการแก่ครูได้

5. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต่อภาวะผู้นำทางด้านวิชาชีพแบบประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาสามารถให้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังสามารถรวมพลังของบุคคลที่ร่วมอยู่ในกระบวนการทางการศึกษาด้วย

หน่วยศึกษานิเทศก์ (สพช., 2534) กล่าวว่า ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศการศึกษา เกิดจากสภาพปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้ดีที่สุด ดังจะเห็นได้จากเหตุผลความจำเป็นต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพปัจจุบัน	เหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศการศึกษา
<p>1. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก บุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษาจำเป็นต้องปรับปรุงตนเองให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะได้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>2. ในหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ มีเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกัน คือ พัฒนาคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องใช้กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน</p> <p>3. มาตรฐานการศึกษาของประเทศจำเป็นต้องมีการรักษาและควบคุม</p>	<p>1. การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาคนและพัฒนางานให้ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น</p> <p>2. การนิเทศการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเหลือและสนับสนุนให้กระบวนการบริหารและกระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพถึงระดับที่พึงประสงค์</p> <p>3. การนิเทศการศึกษา มีขอบข่ายการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นการรักษา ควบคุม มาตรฐานการศึกษาโดยตรง</p>

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำการนิเทศการศึกษา มาใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา อันเนื่องมาจากวิทยาการ สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง

ความจำเป็นในการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนเป็นความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศปฏิบัติงานร่วมกับครู เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ซึ่ง สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ได้สรุปความจำเป็นในการนิเทศการสอน ดังนี้

1. หน้าที่ของผู้สอนเปลี่ยนไปจากเดิม
2. การนิเทศการสอนจะช่วยให้ครูเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการสอน และวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอย่างถ่องแท้
3. ช่วยสร้างครูให้มีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ
4. ครูจำเป็นต้องมีความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งจะส่งผลการจัดการเรียนการสอน
5. ขนาดของโรงเรียนใหญ่ขึ้น มีครูเพิ่มมากขึ้น ครูบรรจุใหม่หรือครูบางคนไม่ถนัดในการสอนบางรายวิชา การนิเทศการสอนจะช่วยให้
6. เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน
7. ช่วยลดภาระผู้สอน ทำให้มีเวลาดำเนินการ ทดลองวิจัยหาวิธีใหม่ ๆ
8. ช่วยเสริมขวัญ กำลังใจของคณะครู ในการร่วมมือกันปฏิบัติงาน
9. ช่วยในการพิจารณาความเหมาะสมของงานให้ถูกต้องกับครูแต่ละคน
10. ช่วยครูวางแผนการสอนให้เหมาะสม และช่วยแก้ไขจุดด้อยในการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนแต่ละคน
11. ช่วยประเมินผลงานการสอนของครู โดยอาศัยความเจริญงอกงามของนักเรียนเป็นแนวตามที่ตกลงกันได้

คุุณย์วิทยุทรรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอน

งานการปฏิบัติภารกิจใด ๆ ก็ตาม ย่อมต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนเพื่อช่วยให้การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ การนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอนมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติที่แน่นอน

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

Briggs and Justman (1952) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีจุดหมาย ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความเป็นผู้นำทางวิชาชีพ
2. เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของครู
3. เพื่อปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น
4. เพื่อส่งเสริมแนะนำครูให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

แนวคิดดังกล่าว มีความสอดคล้องกับ กิติมา ปรีดีติลล (2532) ที่ได้สรุปจุดมุ่งหมายสำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคน การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมครูและบุคลากรทางการศึกษาไปในทางที่ดีขึ้น
2. เพื่อพัฒนางาน เป้าหมายสุดท้ายของการนิเทศการศึกษาอยู่ที่นักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้นการนิเทศจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาการสอนให้ดีขึ้น
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยเหลือไม่ใช่การตรวจหรือจับผิด แต่เป็นการร่วมมือกันรับผิดชอบ ร่วมกันทำงาน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การนิเทศการศึกษามุ่งส่งเสริมให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน

ไมเนอร์ (Minor, 1964) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือครูให้เข้าใจเด็กดีขึ้น
  2. เพื่อช่วยพัฒนาครูให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน
  3. เพื่อช่วยครูในการจัดทาและเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการสอน
  4. ช่วยยาคูรปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
  5. สร้างลักษณะการเป็นผู้นำให้แก่ครู โดยการนำเอาความสามารถพิเศษ และประสบการณ์ของเขามาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยการให้เป็นที่ปรึกษาของครูใหม่
  6. เพื่อช่วยยาคูรู้วิธีการประเมินผลการเรียนของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ
  7. กระตุ้นยาคูรู้จักการประเมินผลงานของตนเอง
  8. ช่วยยาคูมีความรู้สึกว่าได้รับผลสำเร็จ มีความอบอุ่นใจ ปลอดภัย และมีความเชื่อมั่นในตนเอง
  9. กระตุ้นยาคูร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตรเพื่อปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
  10. ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อช่วยยาคูชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน ปัญหาของโรงเรียนและนักเรียน
- อดัมส์ และ ดิกคีย์ (Adam and Dicky, 1966) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ 6 ประการ คือ
1. เพื่อช่วยยาคูค้นหาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง
  2. เพื่อช่วยยาคูรู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเองโดยช่วยยาคูรู้ว่าอะไรเป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และจะแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร
  3. เพื่อช่วยยาคูรู้สึกมั่นคงงานอาชีพ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน

4. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
5. ช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน และให้การสนับสนุนโรงเรียน
6. ช่วยให้ครูเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการทางการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน

สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ได้สรุปจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและวัตถุประสงค์ของการนิเทศสอนไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ครูเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงวัตถุประสงค์ทางการศึกษา และวัตถุประสงค์ของการสอน
2. ช่วยสร้างให้ผู้ครูมีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ
3. ช่วยให้ผู้ครูมีความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ ๆ
4. ช่วยให้ผู้ครูมีหลักการและความมั่นใจในการสอนมากขึ้น
5. ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนการสอน
6. ช่วยลดภาระผู้สอน ทำให้มีเวลาในการค้นคว้า ทดลอง วิจัยหาวิธีการใหม่
7. ช่วยเสริมขวัญของคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดีและเข้มแข็ง และรวมหมู่คณะให้เป็นทีมที่จะปฏิบัติงานร่วมกันด้วยสติปัญญาอันสูง เพื่อบรรลุจุดประสงค์เดียวกัน
8. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงาน ใดที่ถูกต้องกับความสามารถของครูแต่ละคน และมอบหมายงานนั้นให้ผู้ครูแต่ละคนช่วยประคับประคองให้ผู้ครูนั้นใช้ความสามารถของตนปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าอยู่เรื่อย ๆ
9. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักค้นหาจุดลำบากในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และช่วยครูวางแผนการสอนที่เหมาะสมและแก้ไข
10. ช่วยประเมินผลงานการสอนของครู โดยอาศัยความเจริญงอกงามของนักเรียนให้เป็นไปตามแนวที่ตกลงกันไว้

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าว การนิเทศการสอนจึงมีจุดหมายสำคัญคือ การปรับปรุง พัฒนา
 ที่แนวให้ครูในด้าน การเรียนการสอนเพื่อส่งผลไปให้ผู้เรียนให้มีคุณภาพ คำกล่าวที่ว่า "ณ ที่ใด มี
 การสอน ณ ที่นั้นจะต้องมีการนิเทศ" แสดงให้เห็นว่า การสอนและการนิเทศจะต้องควบคู่กันไป
 และเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้นิเทศในฐานะ เสมอกัน ผู้นิเทศไม่ใช่ผู้ที่มาสั่งการหรือ
 ตรวจตราเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอนมีแนวคิดอยู่หลายประการ แต่แนวคิด
 ที่สำคัญยิ่งคือ "การนิเทศจนกว่าจะต้องไม่มีนิเทศ" ซึ่งหมายความว่า ครูสามารถที่จะสอนได้ดีด้วย
 ตนเอง

กิจกรรมการนิเทศการศึกษา

กิจกรรมการนิเทศ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้การนิเทศเป็นไปตามเป้าหมายที่
 กำหนดไว้ แฮริส (Harris, 1985) ได้เสนอรูปแบบกิจกรรมการนิเทศการศึกษาเพื่อเป็น
 แนวทางให้ผู้นิเทศได้พิจารณาเลือกใช้ตามความเหมาะสมกับเวลา บุคคล สถานที่ และ
 สถานการณ์ต่าง ๆ 23 แบบ ดังนี้

1. การบรรยาย (Lecturing) เป็นกิจกรรมที่ใช้ในการให้ความรู้ทางการศึกษา
 การประชาสัมพันธ์ และงานที่เน้นเกี่ยวกับครูเป็นรูปแบบของกิจกรรมที่ง่ายที่สุด คือ ใช้การฟัง
 พูด ซึ่งเหมาะกับการถ่ายทอดความรู้และใช้ได้กับกลุ่มคนทุกขนาด

2. การบรรยายที่มีสื่อประกอบ (Visualized Lecturing) เป็นการบรรยายให้
 ความรู้โดยใช้สไลด์วีดีโอประกอบ ผู้บรรยายอาจใช้ สไลด์ แสงสี กระดานชอล์ค แผนภูมิประกอบ
 การบรรยายกิจกรรมนี้จะช่วยรวมความสนใจของครูในการฟังให้ดีขึ้น เหมาะกับการถ่ายทอด
 ความรู้

3. การเสนอข้อมูลเป็นกลุ่ม (Panel Presenting) การจัดประชุมสมาชิกกลุ่มใหญ่
 อาจได้ผลมากขึ้น หากใช้ลักษณะการประชุมปรึกษาหารือ กิจกรรมนี้ประกอบด้วยผู้พูดหลายคนมา
 ปฏิสัมพันธ์ต่อกันในหัวข้อที่กำหนด ซึ่งอาจรวมไปถึงการให้ผู้พูดแต่ละคนเสนอเอกสารรายงาน
 อย่างมีรูปแบบต่อสมาชิกในกลุ่ม ในการประชุมกันด้วย

4. การชมภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ (Viewing film or television) การใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์หรือวีดีโอ มีความสำคัญต่อการอบรมให้ความรู้ทางการศึกษา งานประชาสัมพันธ์ และงานประเมินผล ผู้นิเทศสามารถเลือกฉายเฉพาะตอนใดตอนหนึ่งที่ต้องการฉายซ้ำหรือหยุดฉายเมื่อต้องการได้ ลักษณะนี้ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ประกอบกิจกรรมการนิเทศร่วมกับกิจกรรมบทบาทสมมติและการอภิปรายภาพยนตร์ จะช่วยเปิดเผยสถานการณ์การสอนที่เป็นปัญหา เพื่อสร้างจุดสนใจในการอภิปรายกลุ่ม

5. การฟังเทป วิทยุ หรือจานเสียง (Listening to tape, radio or recordings) เป็นกิจกรรมการใช้การบันทึกเสียงเสนอความคิดเห็นต่อคนหนึ่ง ๆ หรือหลายคน เพื่อช่วยพัฒนาความเข้าใจหรือทักษะ เช่น ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ทางอ้อมเพื่อให้ครูเข้าใจพฤติกรรมของตนเองในชั้นเรียน

6. การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ (Exhibiting materials and equipments) เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยในการอบรมให้ความรู้ทางการศึกษาและช่วยพัฒนาวัสดุต่าง ๆ เช่น การจัดแสดงชุดหนังสือใหม่ เพื่อให้ครูคุ้นเคยกับวัสดุใหม่และช่วยพัฒนาคุณภาพหนังสือที่เลือกซื้อ

7. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน (Observing in Classroom) เป็นกิจกรรมการสังเกตการสอนของบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มเพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติงานของครูในชั้นเรียน เทคนิคในการสังเกตการสอนจะคล้ายคลึงกับเทคนิคการสาธิต การสอน และการเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกตการสอนอาจใช้เครื่องมือบางอย่างเพื่อให้คอส่งตัวชี้ขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบันทึกเหตุการณ์

8. การสาธิต (Demonstrating) เป็นการเสนอลำดับเหตุการณ์ที่จัดเตรียมไว้ล่วงหน้าต่อคนกลุ่มหนึ่งได้ชม การสาธิตนั้นจะเน้นส่วนที่สำคัญที่สุดและจะเกิดประสิทธิผลที่สุดเมื่อผู้ชมใช้กระบวนการสังเกตอย่างมีระบบ และมีกิจกรรมอื่น ๆ ตามมา เช่น การอภิปราย การฉายวีดีโอเทป

9. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviewing) ใช้เมื่อต้องการข้อมูลรายบุคคล รวบรวมความคิดเห็น ทัศนคติ การสัมภาษณ์แบบนี้จะมีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า มีตารางการสัมภาษณ์และการจัดลำดับ รวมทั้งบันทึกข้อมูลอย่างมีระบบ

10. การสัมภาษณ์เฉพาะเรื่อง (Focused interviewing) เป็นกิจกรรมแบบกึ่งมีโครงสร้าง อาจใช้ภายหลังการสังเกตการณ์การสอนในชั้นเรียน กิจกรรมนี้มีคุณค่าสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมในชั้นเรียนของครู และจะช่วยลดความวิตกกังวลและความตึงเครียดของครูภายหลังการสังเกตการสอน

11. การสัมภาษณ์ทางอ้อม (Non-directive interviewing) เป็นการรับรู้ความคิดเห็นและความรู้สึกของครู โดยการอภิปรายการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นจุดสำคัญของกิจกรรมนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบมีครูเป็นศูนย์กลางในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาและความสนใจของครู

12. การอภิปราย (Discussion) เป็นการปฏิสัมพันธ์ทางวาจาของคนกลุ่มเล็ก ๆ การอภิปรายจะเป็นการช่วยกระตุ้นการแก้ไขความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ การอภิปรายเมื่อเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อนมักใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น บทบาทสมมติ ภาพยนตร์ การอ่าน การวิจัย การสาธิต และการบรรยาย

13. การอ่าน (Reading) เป็นกิจกรรมการนิเทศที่ใช้กันทั่วไป ได้มีการพัฒนาห้องสมุดวิชาชีพอย่างกว้างขวางเพื่อส่งเสริมการอ่านในหมู่ครู ได้มีการพัฒนากิจกรรมการอ่านเพื่อช่วยในการอบรมให้ความรู้ทางการศึกษา

14. การวิเคราะห์ข้อมูลการคิดคำนวณ (Analyzing and Calculating) เป็นกิจกรรมที่เพิ่มความสำคัญขึ้นเมื่อเกิดความต้องการการประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบหรือการจัดทำบัญชีทางการศึกษา ทักษะของการวิเคราะห์ข้อมูลจะทำให้ได้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์

15. การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นกิจกรรมที่ใช้สร้างความคิดพื้นฐานก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพูดแนะนำในเชิงสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมกลุ่มที่สมาชิกแต่ละคนจะพูดแสดงความคิดเห็นออกมาโดยไม่มีการอภิปราย การวิจารณ์ หรือการวิเคราะห์

16. การบันทึกวีดีโอและการถ่ายภาพ (Videotaping and Photographing) กิจกรรมนี้เป็นการใช้ภาพที่มองเห็นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการอบรม ให้ความรู้ทางการศึกษาหรืองานประชาสัมพันธ์ การทำวีดีโอเทปมีประโยชน์มากเมื่อต้องการมีการวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญซึ่งต้องใช้ข้อมูลทางด้านภาพและเสียง

17. การจัดทำเครื่องมือและแบบทดสอบ (Instrumenting and Testing) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้แบบทดสอบ การทดสอบปฏิบัติการ การวัดระดับและวิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ได้ข้อมูลในสถานการณ์ต่าง ๆ

18. การประชุมกลุ่มย่อย (Buzz-session) เป็นกิจกรรมของคนกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งอภิปรายกันในเรื่องข้อที่จำเพาะเจาะจง ให้ออกาสให้ผู้ประชุมได้แสดงความคิดเห็นต่อหัวข้อที่ใช้ประชุมเต็มที่

19. การศึกษานอกสถานที่ (Field trip) เป็นการศึกษาออกโรงเรียนโดยมีจุดมุ่งหมายให้ครูได้เห็นการดำเนินงานบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับวิชาชีพของเขา เช่น การไปเยี่ยมชมโรงเรียนในชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม ไปต่างประเทศ เป็นต้น แต่กิจกรรมนี้ไม่ได้เป็นการไปเยี่ยมชมเพื่อสังเกตการสอนของโรงเรียนอื่น

20. การเยี่ยมเยียน (Intervisiting) เป็นการไปเยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการปฏิบัติงานของครู การไปเยี่ยมนี้อาจกระทำโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคนกลุ่มเล็ก ๆ ก็ได้ กิจกรรมนี้แตกต่างจากการสาธิตที่ต้องมีการเตรียมการล่วงหน้าของครูบ้างเล็กน้อย และที่สำคัญที่สุด ผู้เยี่ยมชมจะได้เห็นภาพที่ใกล้เคียงของจริงที่สุด

21. บทบาทสมมติ (Role-playing) บางครั้งเป็นการใช้บทบาทในสังคม มีประโยชน์ในการเรียนรู้และวิเคราะห์ความรู้สึก ในทางการศึกษาได้มีการพัฒนากิจกรรมนี้มาจากบทบาทในสังคมและกลายมาเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการปฏิบัติจริง ปัญหาของครูจะได้รับการนำมาเขียนโครงการโดยใช้บทบาทสมมติ

22. การเขียน (Writing) แม้กิจกรรมนี้จะใช้กันแพร่หลายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการอบรมให้ความรู้ทางการศึกษา กิจกรรมนี้เป็นที่ต้องการในงานนิเทศแทบทุกชนิด เป็นศูนย์กลางของระบบการสื่อสารของโรงเรียน

23. การปฏิบัติตามคำแนะนำ (Guide Practice) เป็นการจัดกิจกรรมของแต่ละบุคคลหรือคนกลุ่มเล็ก ๆ เป็นส่วนหนึ่งของการสัมภาษณ์ซึ่งเน้นที่การกระทำมากกว่าการพูด ในการปฏิบัติงานผู้นิเทศจะใช้เทคนิคนี้แต่ก็ไม่เสมอไป อาจเป็นการดำเนินการของแต่ละคน ด้วยการกำหนดกิจกรรมจากเนื้อหาหรือบทความที่ศึกษา

นอกจากนี้ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2525) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศว่า ประกอบด้วย

- การวางแผนโปรแกรมการนิเทศการศึกษา
- การสังเกตสถานการณ์ในห้องเรียน
- การประชุมพบปะเป็นรายบุคคล
- การประชุมครู
- การออกเอกสารทางการนิเทศ
- การสร้างหลักสูตร
- การวิจัย
- การใช้ข้อทดสอบและการวัดผล
- การใช้บทเรียนทดลอง
- การส่งเสริมครูต่อการศึกษาทางอาชีพ
- การร่วมมือกับครูใหญ่
- การทำบันทึกการนิเทศ
- การใช้บันทึกการนิเทศ
- การประเมินผลจากกิจกรรม

กิจกรรมการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอน เพื่อการพัฒนาคุณภาพและปรับปรุงการสอนของครูผู้สอนให้ได้ผลดีนั้น พันธ์ หันนาคินทร์ (2524) ได้เสนอแนวทางไว้ดังนี้

1. ประชุมชี้แจงหรืออภิปรายปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน เช่น เรื่องจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงในแนวทิศทางการศึกษา
2. หาทางให้ครูได้อ่านนิตยสารทางวิชาการ เช่น การจัดหาหนังสือเหล่านี้ให้อ่าน

หรือจัดเวลาให้ครูแต่ละคนเสนอผลที่ได้จากการอ่าน พร้อมทั้งวิจารณ์บทความต่าง ๆ ต่อที่ประชุมครูในหมวดวิชาหรือในโรงเรียน

3. สนับสนุนให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการวัดผล โดยเฉพาะในระยะก่อนเปิดภาคเรียน เช่น การช่วยจัดทำโครงการสอน การวิเคราะห์หลักสูตรออกมาในรูปจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

4. สนับสนุนให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action research) การวิจัยเชิงปฏิบัติหมายถึง การค้นคว้าหาความเป็นไปของงานที่ได้กระทำไปแล้ว ความจริงที่ได้พบนี้ย่อมจะนำไปสู่การรู้จักตัวเองดีขึ้น และย่อมจะเป็นรากฐานในการที่จะปรับตัวเอง หรือการทำงาน หรือแม้แต่จุดหมายบางอย่างให้ดีขึ้น เช่น เมื่อทำการวัดผลนักเรียนไปแล้ว ครูใหญ่อาจสนับสนุนให้คณะครูช่วยกันวิจัยดูว่า กระบวนการวัดผลที่จะทำมาแล้วนั้นได้ผลตรงตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้แล้วหรือไม่ หากไม่ได้ผลหรือบกพร่องจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

5. การสาธิตการสอน ซึ่งอาจจะกระทำโดยผู้นิเทศในโรงเรียนนั้น หรืออาจจะเชิญวิทยากรจากที่อื่นก็ได้ แต่ถ้าจะให้ดีแล้ว ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศนั้นน่าจะสาธิตเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการก่อให้เกิดความตระหนักว่าผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศนั้นไม่ใช่แค่พูดเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาบางเรื่องที่คุณานาปรึกษาอาจจะเกินความสามารถของผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศในโรงเรียน ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ควรยอมรับตามตรง และหาทางช่วยเหลือจากวิทยากรภายนอก

6. การไปดูการสอนของครูในโอกาสอันควร โดยเฉพาะครูใหม่ ปัญหาในเรื่องนี้คือที่ว่าทำอะไร ครูจึงไม่เกิดความรู้สึกว่าผู้นิเทศไปคอยจับผิดในการทำการสอน วิธีการแก้ปัญหายังหนึ่งในเรื่องนี้คือ ความพยายามทำให้ครูเกิดความรู้สึกว่ามีปัญหาในการสอน และต้องการความช่วยเหลือแนะนำเพื่อที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น

ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล แฮร์ริส (Harris, 1975) ได้เสนอกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้กับการนิเทศการสอนหรืออบรมครูประจำการได้ โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

1. จุดประสงค์ (Objectives)

- การจัดกิจกรรมสามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจ

ทักษะและเจตคติขึ้นในตัวบุคคล เพราะการจัดกิจกรรมเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลเป็นไปในลักษณะที่พึงประสงค์ เช่นการจัดกิจกรรมการฉายภาพยนตร์ การบรรยาย และยังสามารถสนองตอบต่อจุดประสงค์ที่แตกต่างกันได้

2. ขนาดของกลุ่ม (Group Size)

- รายบุคคล เช่นการให้สัมภาษณ์
- กลุ่มย่อย เช่น กิจกรรมการอภิปรายร่วมกัน จำนวน 8-12 คน
- กลุ่มใหญ่ ต้องจัดกิจกรรมมาให้เหมาะสมกับขนาดกลุ่ม เช่น การจัดนิทรรศการ

การจัดทัศนศึกษา

3. ผลกระทบจากประสบการณ์ (Experience Impact)

- กิจกรรมที่จัดขึ้นแต่ละประเภทย่อมมาใช้กับจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากผลของประสบการณ์ย่อมมีส่วนไปกระทบกับบุคคลิกภาพของบุคคล จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการเลือกจัดกิจกรรม

สรุปว่านอกเหนือจากกิจกรรมการนิเทศที่ใช้เป็นกลยุทธ์ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนของครูแล้ว ยังต้องอาศัยความศรัทธาเชื่อมั่นจากครูผู้รับการนิเทศ เป็นสำคัญ

การศึกษาความต้องการ

คอฟแมน (Kaufman and English, 1979) ได้ให้ความหมายของความต้องการ (Need) ว่า หมายถึง ช่องว่าง (Gap) ระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ปัจจุบันกับผลผลิตที่เราต้องการ โดยนำช่องว่างที่ได้รับมาจัดลำดับความสำคัญ แล้วเลือกเอาสิ่งที่สำคัญที่สุดเป็นความต้องการที่จะต้องกระทำก่อน

วิธีศึกษาความต้องการและการประเมินความต้องการ

การศึกษาความต้องการนั้น มีวิธีการที่จะศึกษาได้โดยศึกษาจากสภาพการณ์ที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างสภาพการณ์ที่มุ่งหวังกับสภาพการณ์ที่เป็นจริง อันจะเป็นสิ่งนำมาซึ่งปัญหาซึ่ง

จะต้องหาทางแก้ไข เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยวิธีการประเมินความต้องการ (Needs Assessment) ซึ่ง คอฟแมน (Kaufman and English, 1979) ได้ให้ทัศนะของการประเมินความต้องการว่า เป็นกระบวนการประเมินช่องว่างระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ในสภาพปัจจุบันกับผลผลิตที่เราต้องการ แล้วจัดช่องว่างตามลำดับความสำคัญ เลือกเอาสิ่งที่มีความสำคัญไปปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการเหล่านั้น

ขั้นตอนของการหาความต้องการ คอฟแมน (Kaufman and English, 1979)

ได้เสนอการวางแผนอย่างละเอียดในการหาความต้องการ ประกอบด้วยขั้นตอนทั่ว ๆ ไป 14 ขั้นตอน ดังนี้

1. วางแผนเพื่อกำหนดวิธีการและจุดประสงค์ การเตรียมการ ซึ่งรวมไปถึงกำหนดเวลา แหล่งวิทยากร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. ที่มาของจุดหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ (ผู้ที่มีความรู้) ในการกำหนดผลผลิตทางการศึกษาว่าเป็นที่พอใจหรือไม่
3. ความสมบูรณ์ของจุดหมาย คือการหาความเชื่อมั่นโดยถามนักการศึกษาและที่ไม่ใช่ นักการศึกษาว่าจุดหมายมีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด
4. การจัดลำดับความสำคัญของจุดหมาย โดยสุ่มประชากรที่มีนักเรียน นักศึกษา ผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ให้ช่วยเรียงลำดับจัดตำแหน่งของจุดหมาย
5. ศึกษาค้นคว้า ในข้อความของจุดหมายต้องเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่วัดได้
6. ความเชื่อถือของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ต่อการแปลจุดมุ่งหมายเป็น วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมต้องถูกต้องและเฉพาะเจาะจง
7. จัดลำดับของจุดหมายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาจุดหมายจากผลการสุ่มอีกครั้งหนึ่งใน ขั้นที่ 3 ส่วนขั้นที่ 3 จะทำอีกครั้งก็ได้ถ้าต้องการ
8. กำหนดข้อมูลนำเข้าในจุดหมาย โดยกำหนดจุดประสงค์ในอนาคต ใช้เทคนิค เดลฟาย (The Delphi Technique) โดยการทนายทิศทาง (การศึกษา) ในอนาคต เพื่อ

นำไปใช้แยกแยะ ท้าให้จุดหมายทางการศึกษาที่ได้มาจากจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมมาให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

9. จัดจุดหมาย โดยใช้งานวิจัยและการศึกษาวิธีการทำนายได้ เช่น เทคนิคเดลฟาย (The Delphi Technique)

10. เลือกเครื่องมือทดสอบหรือเทคนิควัดผลเพื่อใช้ในการประเมิน โดยเครื่องมือที่ใช้ต้องระบุแน่ชัดถึงระดับความสามารถนักเรียน บอกได้ว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอยู่ในระดับที่ต้องการหรือไม่

11. เปรียบเทียบข้อมูล ด้วยการนำข้อมูลที่รวบรวมมาเข้าตาราง แผนภูมิ กราฟ ฯลฯ เช่น การประเมินความต้องการเป็นกระบวนการเสนอให้เห็นช่องว่างที่ชัดเจนหรือความแตกต่างระหว่างเกณฑ์ 2 ชุด ข้อมูลสภาพ และผลที่ต้องการในอนาคต และข้อมูลที่เป็นอยู่ ในการเสนอข้อมูลนั้น ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากที่สุดจะถูกแบ่งจัดกลุ่มเพื่อพิจารณาตัดสินขั้นสุดท้าย

12. เขียนข้อความของความต้องการ

13. จัดลำดับข้อความสำคัญของจุดหมาย โดยใช้ระดับความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ต้องการกับที่เป็นจริง

14. เขียนข้อความที่เป็นความต้องการ ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของการประเมินความต้องการ สำหรับการหาความต้องการที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นหลักเพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนวิชาอาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ตามขอบเขตของการวิจัย แล้วนำไปสร้างแบบสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอน จากนั้นจึงนำไปวัดกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง จากผลการประเมินได้พบว่า สิ่งที่ครูผู้สอนไม่เข้าใจหรือมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับน้อยก็สามารถประเมินได้ว่าครูผู้สอนมีความต้องการนิเทศการสอนมาก ในทางตรงกันข้ามหากพบว่าครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก แสดงว่ามีความต้องการนิเทศการสอนอยู่ในระดับน้อย

แนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

นักการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิต่างให้ทัศนะในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ท้อ สวัสดิพิพาณิชย์ (2521) กล่าวถึง การนำวิชาอาชีพเข้าไปสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า วิชาอาชีพถือว่าเป็นวิชาที่มีศักดิ์ศรี มิได้แตกต่างไปจากวิชาสามัญ เพราะถ้าจะออกไปประกอบอาชีพก็สามารถทำได้ ความรู้ทางทฤษฎีบางอาชีพนั้นเรียนไม่กี่ชั่วโมงก็นำไปประกอบอาชีพได้ ส่วนความชำนาญนั้นจะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า

พนัส หันนาคินทร์ (2521) ได้กล่าวว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในภาวะที่เข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาว มีกำลังร่างกายแข็งแรง มีความเจริญทางสมองเกือบถึงขีดสุด และพร้อมที่จะเป็นกำลังของชาติในเวลาอีกไม่นานนัก ดังนั้นการทำให้การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จึงควรเป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้นักเรียนได้ศึกษาทั้งวิชาการและวิชาอาชีพ เพื่อเป็นรากฐานในการประกอบวิชาอาชีพตามควรแก่อัตภาพ

สาโรช บัวศรี (2521) ได้กล่าวว่า การศึกษาเพื่องานอาชีพ หมายถึง การศึกษาเพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพได้ ทั้งที่เป็นอาชีพอิสระ และอาชีพรับจ้าง ทั้งในส่วนที่ต้องการใช้ความรู้พื้นฐาน และทักษะอย่างง่าย ๆ และสลับซับซ้อนตามความต้องการของผู้เรียน การเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมทางอาชีพนี้ จะต้องมิขึ้นตอนและคำนึงถึงความแตกต่างด้านวิยวุฒิ พื้นความรู้ ประสบการณ์ และความสนใจ

ลาวัญญ์ ถนองจันทร์ (2526) ได้ให้ความเห็นว่าการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก การศึกษาทุกระดับจะต้องสอดแทรกวิชาอาชีพ โดยต้องคำนึงถึงความรู้และความถนัดส่วนตัว และเนื่องจากอาชีพมีอยู่จำกัด การปลูกฝังวิชาอาชีพอย่างเดียวยังไม่เป็นที่มั่นใจได้ว่าผู้เรียนจะสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ เพราะฉะนั้นโรงเรียนจึงควรสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนด้วยตนเอง เพื่อแสวงหาความรู้สำหรับประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่มีอยู่ในสังคมต่อไป

พระนอม แก้วกาเนิด (2521) ได้กล่าวว่า การศึกษาเพื่ออาชีพ เป็นการศึกษาที่จะช่วยเชื่อมและเติมเต็มช่องว่างระหว่างโลกของการศึกษาและโลกของการทำงานเข้าด้วยกัน การศึกษาแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนมีทักษะความรู้ความเข้าใจพื้นฐานที่จำเป็นในการปฏิบัติงานที่บ้านที่โรงเรียนและที่ชุมชน และสามารถนำเอาทฤษฎีต่าง ๆ จากวิชาการที่เรียนนำไปใช้ปฏิบัติงานอาชีพได้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพควรจัดให้สอดคล้องกับงานอาชีพที่ได้กระทำกันอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ควรให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติ ได้กระทำสิ่งเหล่านั้นโดยตรง ก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเช่นนี้ นอกจากจะช่วยนักเรียนได้เรียนรู้ และสามารถปฏิบัติให้เกิดผลประโยชน์ได้จริงแล้ว ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ออกไปฝึกปฏิบัติงานอาชีพร่วมกับบิดามารดา ผู้ปกครอง เป็นการช่วยแรงงานในการทำงานไปในตัวด้วย เช่น บิดาทหารไร่ข้าวโพด บุตรเรียนเรื่องการปลูกและดูแลต้นข้าวโพด ส่วนการวัดผลการเรียนก็ต้องยอมรับผลการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียนภายนอกห้องเรียนด้วยเช่นกัน โดยครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญ ยอมรับ และเข้าใจ การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ในการเรียนการสอนด้วย

ธนู แสงศักดิ์ (2521) เสนอว่า การจัดการสอนวิชาชีพมีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมให้นักเรียนเรียนทุกระดับ โดยจัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่น เพื่อให้นักเรียนทุกคนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ ให้สอดคล้องกับอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น หรือถ้าบิดามารดา ผู้ปกครองของนักเรียนมีอาชีพนั้นอยู่แล้ว ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการฝึกอบรมโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน เพื่อเป็นประโยชน์โดยตรงต่อครอบครัวนักเรียนในการปกครองอาชีพส่วนตัวและลดปัญหาการว่างงาน

สาระสำคัญของวิชาอาชีพ

การศึกษาวิชาอาชีพนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถประกอบอาชีพได้ตามความถนัด ความสนใจของบุคคล ซึ่งจะมีผลผูกพันไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จะเห็นได้ว่านโยบายการศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบันมุ่งเน้นในเรื่องของวิชาอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงาน โดยมุ่งเน้นนักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่ออาหิมงานทา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กที่มีฐานะยากจนในเขตชนบท (สพช., 2535) ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการมีทักษะด้านอาชีพเพื่อสามารถเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัว ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรจึงได้เปิดกว้างทางด้านอาชีพ เพื่อเป็นการเตรียมเด็กเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน ซึ่งจะเห็นได้จากการที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับปรับปรุงได้ลดจำนวนวิชาบังคับให้น้อยลงและได้จัดให้มีวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมความถนัด ความสามารถ ของนักเรียนให้ถึงขีดสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่มีอยู่

วิชาอาชีพ เป็นวิชาที่มุ่งตอบสนองการพัฒนาและ เสริมสร้างบุคคลให้เป็นพลเมืองดี เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ จึงมีความมุ่งหมาย ดังนี้ (สวัสดี อุดมโภชน, 2532)

1. มุ่งหมายให้เป็นการค้นหาศักยภาพเพื่อพัฒนาความถนัด ความสามารถ และความสนใจ
2. มุ่งหมายในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยในการทำงาน รู้จักคิดและวิเคราะห์งานอย่างมีแบบแผน มีวิธีการขั้นตอน รวมทั้งส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์
3. มุ่งหมายให้วิชาอาชีพสร้างเจตคติแก่ผู้เรียนในแง่ความรู้สึกรักนึกคิดที่ดีต่ออาชีพต่อวิชา มีระเบียบวินัย รู้จักทำงานร่วมกัน มีความอดทน ประหยัด และรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
4. มุ่งหมายให้วิชาอาชีพส่งเสริมความรู้ และทักษะพื้นฐาน อันอาจนำไปฝึกเพิ่มเติมหรือศึกษาเพิ่มเติม หรือแม้แต่นำไปปรับปรุงเพื่อการดำรงชีพทั้งส่วนตนและครอบครัว

ด้วยเหตุนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ที่ถือเป็นกฎหมายว่าด้วยนโยบายด้านการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดแนวนโยบายในการจัดการศึกษา เพื่อสนองนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและสืบเนื่องไปถึงการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ดังนี้

1. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษาให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการ และวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบการทำงานและอาชีพตามควรแก่วัย

2. การศึกษาวิชาชีพ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ และทักษะวิชาชีพ ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งงานการประกอบอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม

การจัดวิชาชีพ อาจจัดในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งประเภทในโรงเรียน หรือนอกโรงเรียน การจัดการศึกษาวิชาอาชีพในระบบโรงเรียน เป็นการพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพที่สอดคล้อง กับแต่ละระดับของการศึกษา . . .

หลักสูตรวิชาอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

วิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดจุดประสงค์และโครงสร้างไว้ ดังนี้

จุดประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักของวิชาอาชีพที่พอจะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต
2. เพื่อให้มีความสามารถและทักษะในอาชีพเพียงพอ ที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพตามควรแก่วัย
3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
4. เพื่อให้มีความสามารถในด้านการจัดการ การตลาด และการร่วมมือในการประกอบอาชีพ

โครงสร้าง

วิชาอาชีพ ประกอบด้วย 4 กลุ่มงาน ได้แก่

1. กลุ่มงานผลิต
2. กลุ่มงานบริการ
3. กลุ่มงานเสริมงานผลิตและงานบริการ
4. กลุ่มงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน

วิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี ซึ่งตามหลักสูตรสามารถเลือกเรียนได้ถึงสัปดาห์ละ 10 คาบต่อภาคเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และสัปดาห์ละ 13 คาบต่อภาคเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การเตรียมการจัดวิชาอาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดแผนการเรียนอาชีพ หมายถึง การที่โรงเรียนดำเนินการจัดรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และวางแผนการเรียนอาชีพของตนได้เหมาะสม โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการเลือกรายวิชาอาชีพ และรายวิชาอื่น ๆ ให้สัมพันธ์กัน และในการจัดทำแผนการเรียนอาชีพ ควรยึดหลักการร่วมมือกันทำงานระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในโรงเรียนและท้องถิ่น เพื่อให้แผนการเรียนอาชีพของนักเรียนเป็นแผนการเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียนและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นมากที่สุด

องค์ประกอบของการจัดแผนการเรียน

การจัดทำแผนการเรียนที่มีคุณภาพเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตรได้ และการที่โรงเรียนจะจัดทำแผนการเรียนให้มีคุณภาพได้นั้น กรมวิชาการ (2521) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในการจัดโครงการเรียนที่โรงเรียนควรพิจารณาที่คือ

1. จำนวนชั้นเรียนที่จะเปิดสอนก่อนที่จะจัดแผนการเรียน ทางโรงเรียนจำเป็นต้องสำรวจชั้นเรียนที่จะเปิดสอนได้เสียก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการที่จะให้จำนวนชั้นเรียนสอดคล้องกับจำนวนผู้เรียนที่จะเลือกเข้าเรียนตามแผนการเรียนต่าง ๆ ที่ผู้เรียนตั้งใจจะเลือกเรียน
2. จำนวนครูผู้สอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดแผนการเรียน กล่าวคือ เมื่อทราบชั้นเรียนที่จะเปิดสอนแล้วสิ่งที่โรงเรียนต้องสำรวจต่อไป คือ จำนวนครูที่จะสอนในแต่ละชั้นเรียนว่าสอดคล้องกับจำนวนชั้นเรียนที่จะเปิดสอนหรือไม่ ถ้าไม่สอดคล้องกันก็ต้องพิจารณาต่อไปอีกว่าส่วนใดควรเพิ่มส่วนใดควรลด ทั้งนี้ก็เพื่อให้แผนการเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. จำนวนผู้เรียน โรงเรียนต้องสำรวจจำนวนนักเรียนทั้งหมด พร้อมทั้งสำรวจความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการเปิดแผนการเรียน ทั้งนี้เพราะการจัดแผนการเรียนประการหนึ่งนั้น ต้องจัดให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน
4. ปริมาณของวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอน จะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าปริมาณของวัสดุและอุปกรณ์มีเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ดังนั้นก่อนที่จะเปิดแผนการเรียนใด โรงเรียนควรที่จะสำรวจและจัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่จะเข้าเรียนในแผนการเรียนนั้น
5. ความต้องการของท้องถิ่น ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนแล้วบางส่วนต้องออกมาประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตน ดังนั้นการจัดแผนการเรียนในโรงเรียนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงที่จะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นด้วย การที่โรงเรียนให้ผู้เรียนเลือก

เรียนตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเท่านั้น ยังไม่เพียงพอ ยังต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นด้วย

แนวการจัดรายวิชาอาชีพ

จากโครงสร้างของหลักสูตรฉบับปรับปรุง กำหนดให้วิชาอาชีพอยู่ในกลุ่มวิชาเลือกเสรี โดยมุ่งหวังที่จะปลูกฝังจิตสำนึกในอนาคต และส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีต่ออาชีพทุกประเภท และผู้เรียนจะได้พิจารณาตนเองในแง่ความถนัด ความสนใจ ค่านิยม อันเป็นการมองสภาพจริงของตนเอง และยังเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะอาชีพ การจัดการ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ตามควรแก่วัย

สำหรับวิชาอาชีพตามโครงสร้างของหลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้ มุ่งปรับปรุงเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาอาชีพที่ผ่านมา โดยให้สอดคล้องกับสภาพอาชีพในตลาดแรงงาน และสภาพเศรษฐกิจสังคมของประเทศ และมีแนวทางการจัดรายวิชาอาชีพ ดังนี้

1. จัดรายวิชาอาชีพให้ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ
2. จัดเรียงรายวิชาอาชีพไว้เป็นกลุ่มอาชีพลักษณะเดียวกัน เรียงต่อเนื่องกันโดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มงานผลิต กลุ่มงานบริการ กลุ่มงานเสริมงานผลิต และงานบริการ และกลุ่มปฏิบัติการอาชีพอิสระระหว่างเรียน
3. แต่ละรายวิชาเปิดโอกาสให้โรงเรียน และผู้เรียนเลือกวัสดุท้องถิ่นและสอดแทรกทักษะเทคนิคอาชีพของท้องถิ่นได้
4. แต่ละรายวิชาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงทะเบียนเรียนซ้ำ เพื่อฝึกทักษะเทคนิคอาชีพเพิ่มเติม
5. จัดรายวิชาอาชีพให้สามารถลงทะเบียนเรียนเพื่อการประกอบอาชีพระหว่างเรียนได้ โดยให้โรงเรียนกำหนดหน่วยการเรียนตามความเหมาะสมกับอาชีพ

6. เปิดโอกาสให้ใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพ อีสรระ ประกอบการเรียนการสอนได้

7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนวิชาอาชีพจากหลักสูตรอื่นใดที่เทียบเท่าหรืออยู่ใน ระดับเดียวกันกับที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติ

8. เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเสนอรายวิชาอาชีพเพิ่มเติมได้ตามสภาพอาชีพในท้องถิ่น

9. ยอมรับประสบการณ์จากภายนอกโรงเรียน

ผังแผนภูมิในหน้าถัดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลุ่มวิชา	จำนวนหน่วยกิตต่อภาค								
	ม.1			ม.2			ม.3		
	บังคับ		เลือก	บังคับ		เลือก	บังคับ		เลือก
	แกน	เลือก		แกน	เลือก		แกน	เลือก	
1. ภาษา									
1.1 ภาษาไทย	4	-		4	-		4	-	
1.2 ภาษาต่างประเทศ	-	-		-	-		-	-	
2. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์									
2.1 วิทยาศาสตร์	3	-		3	-		3	-	
2.2 คณิตศาสตร์	3	-		3	-		3	-	
3. สังคมศึกษา	2	2		2	2		2	2	
4. ทัศนศึกษาศิลปะ			10			10			13
4.1 ทอานาไม้	1	2		1	2		1	2	
4.2 ศิลปะศึกษา	1	-		1	-		1	-	
5. การงานและอาชีพ									
5.1 การงาน	-	2		-	2		-	2	
5.2 อาชีพ	-	-		-	-		-	-	
รวม	14	6	10	14	6	10	11	6	13
	30			30			30		
กิจกรรม									
1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา ซึ่งกำหนดกระทรวงศึกษาธิการ									
1.1 กิจกรรมปลูกเชื้อ เบนครนารีหรือ	1			1			1		
บูดกาซากหรือผู้นำเพื่อชุมชน									
1.2 กิจกรรมอื่น ๆ	1			1			1		
2. กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้	1			1			1		
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน	2			2			2		
รวมทั้งหมด	35			35			35		

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2533) ได้กำหนดหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรไว้ ดังนี้

หลักการ

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพหรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

จุดหมาย

เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยงานการปรับปรุงงาน ตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชน และครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน

3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัด
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
6. มีทัศนคติที่ต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

โครงสร้าง

1. วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ รายวิชาดังต่อไปนี้

1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

ภาษาไทย	12	หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	9	หน่วยการเรียนรู้
คณิตศาสตร์	6	หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3	หน่วยการเรียนรู้
ศิลปศึกษา	3	หน่วยการเรียนรู้

1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	6	หน่วยการเรียนรู้
การทำงาน	6	หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย
ภาษาต่างประเทศ

2.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์
คณิตศาสตร์

2.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

2.4 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ

พลานามัย
ศิลปศึกษา

2.5 กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

อาชีพ

3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ ต่อภาค

3.2 กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

การจัดแผนการเรียนอาชีพ

วิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี ซึ่งตามหลักสูตรสามารถเลือกเรียนได้ถึงสัปดาห์ละ 10 คาบต่อภาคเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 และสัปดาห์ละ 13 คาบต่อภาคเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เมื่อพิจารณารายละเอียดของหลักสูตร พบว่า วิชาอาชีพประกอบด้วย 4 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานผลิต กลุ่มงานบริการ กลุ่มงานเสริม งานผลิตและงานบริการ และกลุ่มปฏิบัติงาน อาชีพอิสระระหว่างเรียน จุดประสงค์สำคัญของวิชาชีพ คือ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักของวิชาอาชีพ มีความสามารถและทักษะในอาชีพ มีเจตคติที่ดีและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ ตลอดจนความสามารถในการจัดการธุรกิจ

การจัดทำแผนการเรียนอาชีพ หมายถึง การที่โรงเรียนดำเนินการจัดรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และวางแผนการเรียนอาชีพของตนได้เหมาะสม โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการเลือกรายวิชาอาชีพและรายวิชาอื่น ๆ ให้สัมพันธ์กัน ซึ่งถือเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องดำเนินการให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด เพราะยิ่งแผนการเรียนมีความสมบูรณ์มากเท่าไร การจัดการเรียนการสอนย่อมประสบผลสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตรเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

การจัดแผนการเรียนอาชีพให้มีคุณภาพ โรงเรียนจะต้องมีแนวดำเนินการโดยคำนึงถึงสาระสำคัญ 2 ส่วนดังนี้

1. จุดเน้นของการจัดแผนการเรียนอาชีพ
2. ขั้นตอนการจัดแผนการเรียนอาชีพ

จุดเน้นของการจัดแผนการเรียนรู้อาชีพ

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้รับผิดชอบดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรูปแบบการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาโดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) นั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีนโยบายให้โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและแนวดำเนินการของหลักสูตร โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ 2 เรื่อง คือ

1. คุณลักษณะของนักเรียนที่ต้องการ มี 3 ประการ คือ
  - 1.1 สามารถพึ่งตนเองได้
  - 1.2 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
  - 1.3 สามารถครองตนได้
2. แนวการใช้หลักสูตร มุ่งเน้นในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้
  - 2.1 ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน
  - 2.2 จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพของท้องถิ่น ชุมชน
  - 2.3 ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน
  - 2.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกและเปลี่ยนแปลงการเรียน ตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง

จากจุดเน้นดังกล่าว สามารถนำมากำหนดเป็นแนวปฏิบัติในการจัดทำแผนการเรียนรู้อาชีพได้ ดังนี้

จุดเน้นและแนวปฏิบัติในการจัดทำแผนการเรียนอาชีพ

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
<p>คุณลักษณะนักเรียนที่ต้องการ</p> <p>1. สามารถพึ่งตนเองได้</p>	<p>1.1 จัดเนื้อหาวิชาการ ซึ่งเป็นวิชาบังคับเลือกของหลักสูตรให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่และสภาพของท้องถิ่นหรือชุมชน เช่น จัดให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการซ่อมแซมไฟฟ้าในบ้าน การปะชุนเสื้อผ้าหรือการซ่อมแซมบ้าน เป็นต้น</p> <p>1.2 จัดให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานทั่วไปจากการทำงานต่าง ๆ จนเกิดความชำนาญ</p> <p>1.3 จัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เสริมให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นจากการเรียนตามหลักสูตร เช่น จัดโครงการเข้าค่ายฝึกงานอาชีพภาคฤดูร้อนหรือจัดกิจกรรมห้องสมุดเพื่อเพิ่มความรู้ในวันหยุด กิจกรรมการเรียนซ่อมเสริมพิเศษในตอนเย็นหลังเลิกเรียนปกติ เป็นต้น</p>

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
<p>2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ</p>	<p>2.1 จัดวิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี ให้นักเรียนที่มุ่งเรียนสายสามัญได้เรียนอย่างน้อย 216 คาบ (ประมาณ 2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน)</p> <p>2.2 จัดวิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี ให้นักเรียนที่มุ่งเรียนสายอาชีพได้เรียนอย่างน้อย 432-648 คาบ (ประมาณ 4-6 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน)</p> <p>2.3 จัดแนะแนวให้นักเรียนบริหารเวลาหรือใช้เวลาในกิจกรรมอิสระเพื่อส่งเสริมการฝึกทักษะในงานอาชีพ</p> <p>2.4 ปรับเนื้อหาในรายวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรีที่มุ่งเสริมวิชาอาชีพ เช่น ปรับเนื้อหาวิชา ส 072 ท้องถิ่นของเรา 2 และ ช 031 การประกอบธุรกิจขนาดเล็กลงให้สัมพันธ์และส่งเสริมการเรียนวิชาอาชีพ ช 0121 การเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นต้น</p> <p>2.5 จัดรายวิชาในวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรีที่สัมพันธ์กัน ให้นักเรียนได้เลือกลงทะเบียนแต่ละภาคเรียนโดยมีการ</p>

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
<p>3. สามารถครองตนได้</p>	<p>แนะแนววิธีการเลือกรายวิชาที่มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันให้แก่นักเรียนก่อนการลงทะเบียนเรียน</p> <p>2.6 จัดให้นักเรียนเรียนวิชาอาชีพแต่ละวิชาจนสามารถปฏิบัติงานอาชีพนั้น ๆ ได้ด้วยความชำนาญ ซึ่งอาจทำได้โดยการทำให้เรียนวิชาอาชีพขั้นที่สรีวิชาเต็ม แต่มีเนื้อหาที่เสริมทำให้เกิดความชำนาญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ หรือให้เรียนวิชา</p> <p>ช 041 การปฏิบัติงานอาชีพ . . . . .</p> <p>2.7 จัดให้นักเรียนได้เข้าไปฝึกปฏิบัติงานอาชีพในสภาพการณ์จริง โดยประสานงานกับสถานฝึกงานอาชีพในท้องถิ่น</p> <p>3.1 จัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกเรื่องคุณธรรมในการทำงาน นิสัยรักการทำงาน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น</p> <p>3.2 การจัดให้มีระบบการประสานงานระหว่างบ้านกับโรงเรียนเพื่อเสริมให้นักเรียนได้ฝึกคุณธรรมในการทำงาน นิสัยในการทำงานและการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง</p>

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
<p>4. เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกและเปลี่ยนแปลงแผนการเรียน</p>	<p>4.1 จัดแผนการเรียนให้มีลักษณะยืดหยุ่นโดยนักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนแผนการเรียนของตนเองได้</p> <p>4.2 กำหนดให้ครูที่ปรึกษาติดตามผลการเรียนและแนะแนวการเรียนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยอาจจัดในรูปแบบต่างๆ ที่สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนได้ดีเพื่อให้นักเรียนได้ปรึกษานเรื่องความต้องการทางการเรียนของตนเอง เช่น การเปลี่ยนแปลงแผนการเรียนหรือปัญหาการเรียนอื่นๆ</p>
<p>แนวการให้หลักสูตร</p> <p>1. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา</p>	<p>1.1 เชิญชวนประชาชนในท้องถิ่นมาร่วมพิจารณาจัดแผนการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกรายวิชาอาชีพ</p> <p>1.2 เชิญผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์หรือประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพเป็นวิทยากรหรืออาจารย์พิเศษสอนนักเรียน</p> <p>1.3 ขอใช้และขอการสนับสนุนเรื่องทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนจากประชาชน</p>

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
<p>2. จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น</p>	<p>เช่น การขอใช้สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ การฝึกปฏิบัติจากสถานฝึกงานอาชีพในท้องถิ่น</p> <p>2.1 ศึกษาแนวโน้มการพัฒนาสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำคัญในการจัดแผนการเรียน</p> <p>2.2 นำเนื้อหาจากสภาพท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่สัมพันธ์กับการเรียนมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับรายละเอียดของเนื้อหาในคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร</p>
<p>3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน</p>	<p>3.1 จัดการเรียนหรือเปิดสอนวิชาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนสามารถนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่ายหรือให้บริการเป็นการหารายได้ระหว่างเรียน</p> <p>3.2 ให้นักเรียนได้รับค่าตอบแทนจากการฝึกปฏิบัติงานในสถานฝึกงานอาชีพหรืองานฝีมือที่ตนเองทำได้จากการเรียนโดยมีการกำหนดแนวปฏิบัติและการวางแผนระหว่างโรงเรียนและสถานฝึกงานอาชีพอย่างชัดเจนในเรื่องการกำหนดค่าตอบแทนจากการฝึกงานของนักเรียน</p>

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
	3.3 ส่งเสริมหรือจัดให้นักเรียนได้รวมกลุ่มทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การทำธุรกิจขนาดเล็กที่เน้นให้มีการรวมทุน การวางแผนดำเนินงานที่ครบกระบวนการ และการฝึกทักษะด้านการจัดการ

ขั้นตอนการจัดทำแผนการเรียนอาชีพ

การจัดทำแผนการเรียนอาชีพ ควรยึดหลักการร่วมมือกันทำงานระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและท้องถิ่น เพื่อให้แผนการเรียนอาชีพของนักเรียนเป็นแผนการเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียนและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นมากที่สุด

การจัดทำแผนการเรียนอาชีพ มีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น
2. กำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่เปิดสอน
3. ให้นักเรียนเลือกแผนการเรียน
4. ปรับเปลี่ยนแผนการเรียน

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการจัดทำแผนการเรียนอาชีพ

ในการจัดทำแผนการเรียนอาชีพ โรงเรียนจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานทุกด้านที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถจัดข้อมูลได้ 5 ด้าน คือ

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มหรือสภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น โรงเรียนควรศึกษาและสรุปเฉพาะสภาพที่ความสำคัญหรือจำเป็นจะต้องใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาจัดทำแผนการเรียนอาชีพ ทั้งนี้ ควรแยกเป็นข้อมูลระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ซึ่งโรงเรียนอาจศึกษาข้อมูลระดับประเทศได้จากเอกสารทางราชการและทำการสำรวจสภาพปัจจุบันของท้องถิ่น ต่อจากนั้นจึงร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นคาดคะเนแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ข้อมูลที่สรุปควรมีสาระสำคัญมากพอที่จะใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนการเรียนอาชีพได้ ตัวอย่าง เช่น

ระดับประเทศ มีแนวโน้มที่ประเทศไทยจะเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรม โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมการเกษตร มีการประกอบอาชีพอิสระและอุตสาหกรรมขนาดย่อมมากขึ้น จะมีการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อประกอบอาชีพ ครอบครัวในอนาคตจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ มีช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวย ระหว่างชนบทและเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทับดำรงชีวิตมากขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีด้านการเกษตรและด้านสารสนเทศ เป็นต้น

ระดับท้องถิ่น มีแนวโน้มที่ท้องถิ่นเขตบริการของโรงเรียนจะเจริญขึ้น โดยประชาชนส่วนใหญ่นิยมใช้ไฟฟ้าและมีเครื่องใช้ไฟฟ้ามากขึ้น โดยเฉพาะหม้อหุงข้าวไฟฟ้า ตู้เย็น และโทรทัศน์ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตรมากขึ้น ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กและผู้สูงอายุ ส่วนกลุ่มคนหนุ่มสาวจะย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น และจะกลับมาที่บ้านในช่วงฤดูการทำเกษตร เป็นต้น

2. ความต้องการด้านอาชีพของท้องถิ่นเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ความต้องการของประชาชนรวมทั้งนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องอาชีพที่ต้องการให้โรงเรียนเปิดสอน และมีความคาดหวังว่าเมื่อนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วควรประกอบอาชีพใดบ้าง มีความสามารถในระดับใด โดยศึกษาถึงเหตุผลของความต้องการ

ดังกล่าว ประกอบด้วย วิธีการที่ใช้ในการศึกษาควรวิธีการสัมภาษณ์หรือสนทนากับประชาชน
ในท้องถิ่นทุกครอบครัว และนำมาสรุปเป็นสภาพความต้องการด้านอาชีพของท้องถิ่น

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัย
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนอาชีพ ปัจจัยเหล่านี้ได้กำหนดมาก่อน โดยหน่วยเหนือ
หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตร จุดเน้นในการจัดการเรียนอาชีพของสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระบบบริหารการศึกษาแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และ
ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น การศึกษาข้อมูลส่วนนี้โรงเรียนควรวิธีศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก
และสรุปให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจ

4. การสนับสนุนของท้องถิ่น เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมของท้องถิ่นในการ
ที่จะช่วยเหลือ สนับสนุน โรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนอาชีพ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับวิทยากร
ท้องถิ่น แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระ รวมตลอดถึงการสนับสนุน
ด้านเงินทุนและทรัพยากรในการดำเนินการ

5. ศักยภาพของโรงเรียน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมของโรงเรียน
ในการจัดการเรียนการสอนอาชีพ เช่น ความรู้ความสามารถของครูในการสอนอาชีพต่างๆ
อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้สอนอาชีพ เป็นต้น

โรงเรียนควรมีรายละเอียดของข้อมูลทั้ง 5 ด้านอย่างเพียงพอที่จะใช้ในการวิเคราะห์
เพื่อตัดสินใจว่า โรงเรียนจะเปิดสอนรายวิชาอาชีพ

หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแล้ว โรงเรียนจะต้องทำการวิเคราะห์
ข้อมูลเพื่อตัดสินใจว่า โรงเรียนจะเปิดสอนวิชาอาชีพใดบ้าง

ในการวิเคราะห์ข้อมูล โรงเรียนควรวิธีประชุมร่วมกันระหว่างคณะครูและตัวแทน
ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นกรรมการศึกษาบางคนก็ได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการ
ของท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยดำเนินการ ดังนี้

1. โรงเรียนนำเสนอข้อมูลพื้นฐานทั้งหมดแก่ผู้ร่วมประชุม
2. ผู้ร่วมประชุมทำการพิจารณาข้อมูลด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต
ความต้องการด้านอาชีพของท้องถิ่น และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน การ

พิจารณาข้อมูลส่วนนี้ช่วยให้ทราบว่า โรงเรียนควรเปิดสอนรายวิชาอาชีพใดบ้างจึงจะสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันและอนาคต ภายใต้ง่อนไขของปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน

3. นำข้อมูลด้านการสนับสนุนของท้องถิ่นและศักยภาพของโรงเรียน มาพิจารณาถ่วงถ่วง เพื่อคัดเลือกรายวิชาอาชีพที่โรงเรียนมีความพร้อมในการเปิดสอนได้จริง

2. การกำหนดรายวิชา กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน

กำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน โรงเรียนจะต้องยึดหลักสูตรเป็นหลักและนำข้อมูลซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์จากขั้นตอนแรกมาประกอบการพิจารณา

โรงเรียนควรจัดแผนการเรียนให้ครอบคลุมทั้ง 6 ภาค(ม.1-ม.3) และพยายามกำหนดรายวิชา/กิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับท้องถิ่นให้มากที่สุด การกำหนดรายวิชา/กิจกรรมต้องระบุรายวิชา/กิจกรรมทั้งหมด ที่โรงเรียนเปิดสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. วิชาบังคับแกน โรงเรียนต้องเปิดสอนรายวิชาต่างๆ ภายใต้ง่อนไขที่หลักสูตรกำหนดไว้

2. วิชาบังคับเลือก โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกรายวิชาต่างๆ ภายใต้ง่อนไขที่หลักสูตรกำหนดไว้

3. วิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่โรงเรียนสามารถจัดเพื่อตอบสนองต่อการจัดแผนการเรียนอาชีพได้โดยตรง

โรงเรียนทุกโรงควรเปิดสอนรายวิชาอาชีพ โดยนารายวิชาอาชีพ ที่โรงเรียนและผู้แทนของท้องถิ่นได้พิจารณาคัดเลือกแล้วในขั้นตอนแรกมาระบุไว้ในวิชาเลือกเสรี เพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจและความถนัดของตน

3. การารั้หนักเรียนเลือกแผนการเรียน

การารั้หนักเรียนเลือกแผนการเรียน เป็นการารั้หนักเรียนตัดสินใจเลือกเรียนรายวิชา/กิจกรรมที่ตนเองสนใจ โดยโรงเรียนทำหน้าที่ช่วยเหลือชี้แนะารั้หนักเรียนเลือกแผนการเรียนได้เหมาะสมที่สุด

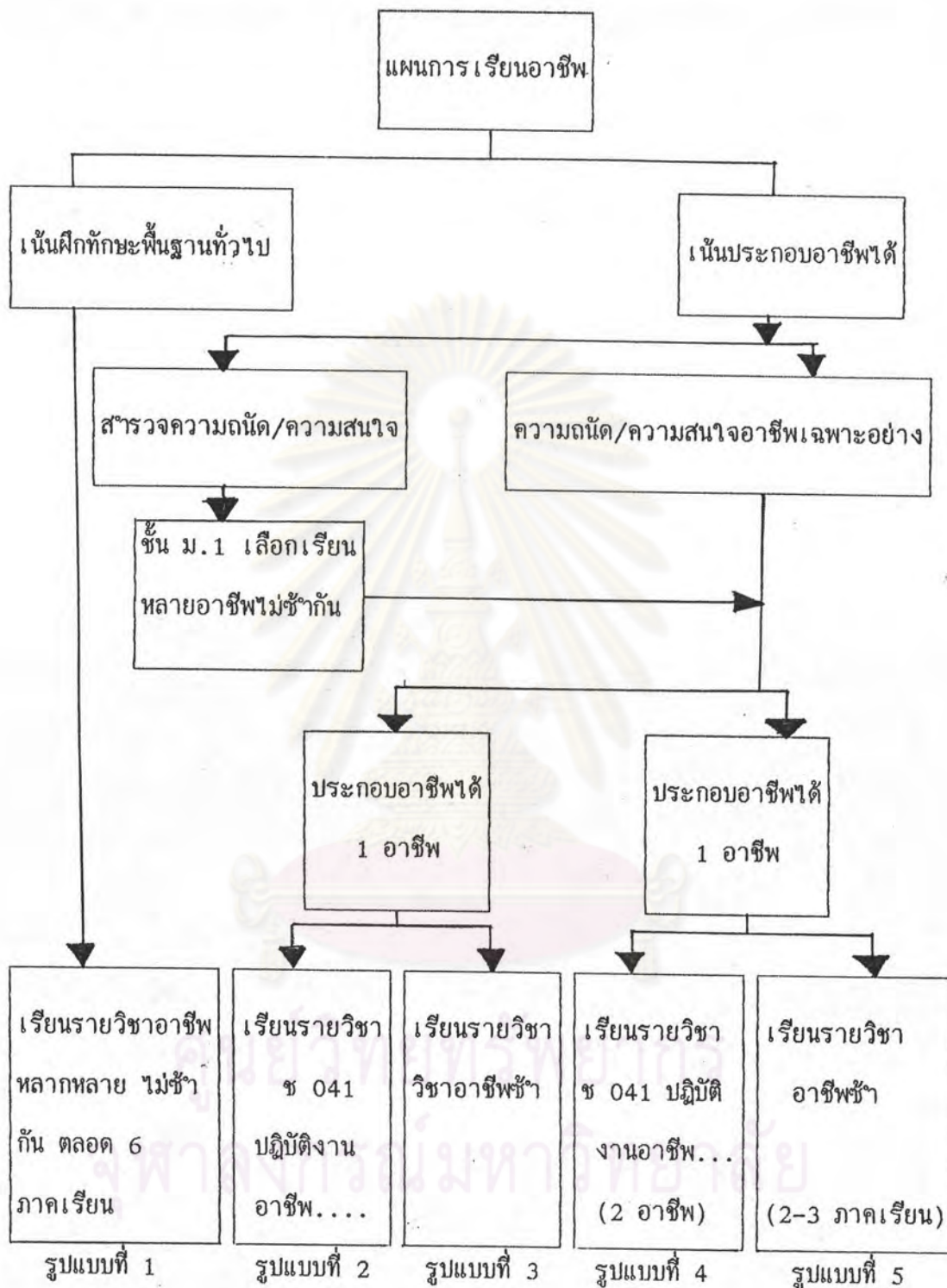
การารั้หนักเรียนเลือกแผนการเรียน ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

1. โรงเรียนนำเสนอข้อมูลที่เป็นต้องารั้ประกอบกรเลือกแผนการเรียนแก่นักเรียน
2. นักเรียน ผู้ปกครองของนักเรียนและโรงเรียน ร่วมกันพิจารณาเลือกแผนการเรียน

รายละเอียดการดำเนินการแต่ละขั้นตอน มีดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนนำเสนอข้อมูลที่เป็นต้องารั้ประกอบกรเลือกแผนการเรียนแก่นักเรียนอาชีพ รูปแบบต่างๆ ซึ่งโรงเรียนสามารถศึกษาสาระสำคัญของหลักสูตรได้จากเอกสารหลักสูตรทั่วไป ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับรายวิชาต่างๆ ที่โรงเรียนเปิดสอนนั้น เป็นข้อมูลที่โรงเรียนจะต้องศึกษาและกำหนดขึ้นมาตามขั้นตอนที่ 1-3 ในที่นี้จึงนำเสนอเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับแผนการเรียนอาชีพรูปแบบต่างๆ

แผนการเรียนอาชีพ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แผนการเรียนที่เน้นการฝึกทักษะพื้นฐานทั่วไปทางด้านอาชีพและแผนการเรียนที่เน้นให้นักเรียนประกอบอาชีพได้ การจัดรายวิชาอาชีพในแผนการเรียนประเภทแรก สามารถจัดได้ 1 รูปแบบ ส่วนในแผนการเรียนประเภทหลังนั้นสามารถจัดได้ 4 รูปแบบ ดังแผนภูมิ

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

4. การปรับเปลี่ยนแผนการสอน

จากจุดเน้นของแนวการปฏิรูปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนปรับเปลี่ยนแผนการเรียนได้ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง

การปรับเปลี่ยนแผนการเรียนสามารถทำได้ 2 กรณี คือ กรณีที่นักเรียนมีผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียน และกรณีที่นักเรียนมีความประสงค์ขอปรับเปลี่ยนแผนการเรียน ซึ่งมีแนวการปรับเปลี่ยนแต่ละกรณี ดังนี้

1. กรณีที่นักเรียนมีผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ ตามระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียน มีแนวดำเนินการ คือ

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนร่วมกับฝ่ายวิชาการ ฝ่ายงานทะเบียนและวัดผล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา ทำการรวบรวมข้อมูลผลการเรียน เมื่อสิ้นภาคเรียนและหรือสิ้นปีการศึกษา นำข้อมูลมาพิจารณาเพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนคนใดควรจะได้ปรับเปลี่ยนแผนการเรียนบ้าง

1.2 เมื่อพบว่านักเรียนมีผลการเรียนรายวิชาบังคับแกน วิชาบังคับเลือก หรือวิชาเลือกเสรีไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ บุคลากรทุกระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูฝ่ายวิชาการ ควรเสนอแนะทำความเข้าใจกับนักเรียนให้ปรับเปลี่ยนแผนการเรียน

1.3 หลังจากนักเรียนตัดสินใจเปลี่ยนแผนการเรียน โรงเรียนควรเชิญผู้ปกครองและนักเรียนมาร่วมกันวางแผนการเรียน เพื่อให้สามารถเรียนจบหลักสูตร

2. กรณีที่นักเรียนมีความประสงค์ขอปรับเปลี่ยนแผนการเรียน มีแนวดำเนินการ คือ

2.1 โรงเรียนสำรวจความต้องการนักเรียน ที่จะปรับเปลี่ยนแผนการเรียนเมื่อสิ้นภาคเรียนและหรือสิ้นปีการศึกษา

2.2 เมื่อพบว่านักเรียนต้องการปรับเปลี่ยนแผนการเรียน โรงเรียนต้องเชิญผู้ปกครองนักเรียนที่จะขอปรับเปลี่ยนแผนการเรียนมาปรึกษา เพื่อร่วมกันตัดสินใจ รวมทั้งร่วมกันวางแผนการเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนจบหลักสูตรในกรณีที่ผลการตัดสินใจตกลงให้นักเรียนปรับเปลี่ยนแผนการเรียน

ข้อมูลสำคัญที่น่าสนใจ คือ สารสำคัญของหลักสูตร รายวิชาต่างๆ ที่โรงเรียนเปิดสอน และแผนการเรียนอาชีพรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งโรงเรียนสามารถศึกษาสารสำคัญของหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอน

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาต่อจากระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

เป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นคือ ต้องการให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับตนในการทำงานประโยชน์ที่สังคม โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม

จากจุดเน้นของหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ข้อหนึ่งกล่าวว่า "การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ" ครูมีความจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่อง "กระบวนการ" เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร (สพข., 2536)

กระบวนการที่จะให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมตามเนื้อหาและจุดประสงค์ มีดังนี้

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
2. คิดวิเคราะห์วิจารณ์
3. สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
4. ประเมินและเลือกทางเลือก
5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
6. ปฏิบัติด้วยความชื่นชม
7. ประเมินระหว่างปฏิบัติ
8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
9. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

กิจกรรมการเรียนการสอนจึงเป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกันปฏิบัติ ดังนั้นในการนำกิจกรรมการเรียนการสอนมาสู่การปฏิบัติ ควรมีหลักการเลือกเพื่อให้นักเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายหลักสูตร

ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช., 2535) ได้สรุปและเสนอแนะให้ครูดำเนินการดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการผสมผสานการทำให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง

-การสอนเนื้อหาเกี่ยวกับทฤษฎี ครูจะต้องสอนให้นักเรียนมีความรู้ในเรื่องที่จะปฏิบัติก่อนลงมือทําจริง และจะต้องทําการสรุปความรู้หลังการปฏิบัติด้วยทุกครั้ง

-การสอนเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้และความรู้สึก ครูจะต้องหาทางให้นักเรียนนำความรู้หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นไปใช้ เช่น ให้นักเรียนปฏิบัติตามจริยธรรมที่เลือกดำเนินการให้สุขอนามัยที่ดี

-การสอนโดยสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนปฏิบัติหรือแก้ปัญหาโดยอาศัยกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการ 9 ชั้น เป็นต้น

2. จัดประสบการณ์ต่างๆ ให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองและสามารถแสวงหา

แนวทางในการพัฒนาตนเอง

-ครูให้นักเรียนได้เลือกเรียน/ทำงานต่างๆ หลากๆ ลักษณะ เพื่อสำรวจว่าตนเองมีความถนัดด้านใด

-ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาผลการเรียน/การทำงานของนักเรียน และช่วยกันสรุปว่านักเรียนมีความถนัดด้านใดหรือมีจุดอ่อนในด้านใดบ้าง

-ครูสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหา/ทักษะกระบวนการ

3. สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยมและการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
  - ครูยกตัวอย่างบุคคลในชุมชนหรือสังคมที่มีการประพฤติ การปฏิบัติที่ดี สมควรยกย่อง เพื่อเป็นแบบอย่างประกอบการสอน
  - ครูวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน เช่น พูดจาไพเราะ ประพฤติตนตามระเบียบประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น
  - ครูได้เสริมแรงหรือลงโทษนักเรียนด้านค่านิยม จริยธรรม ในขณะที่สอนตามความเหมาะสม เช่น ลงโทษนักเรียนที่พูดจาไม่สุภาพ ชมเชยนักเรียนที่ทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความประพฤติดี
4. จัดการเรียนการสอนโดยคำนึงความพร้อมของเด็กนักเรียน
  - ก่อนสอบควรตรวจสอบความพร้อมของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้พื้นฐานที่จำเป็น ถ้าเด็กยังไม่พร้อมควรส่งเสริมความพร้อมให้เด็กก่อน
  - ครูมีการนำเข้าสู่บทเรียนทุกครั้งการสอน
  - ครูมีการเสริมความรู้พื้นฐานแก่นักเรียนตามความจำเป็น
5. ท้าการเสริมแรงและลงโทษอย่างเหมาะสม
  - ครูใช้วิธีการเสริมแรงมากกว่าการลงโทษ
  - ครูไม่ลงโทษนักเรียนอย่างรุนแรงเกินไป
  - ครูควรเลือกใช้วิธีเสริมแรงที่เหมาะสมกับลักษณะของนักเรียนและไม่ควรเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งซ้ำๆ
  - ครูควรเสริมแรงในสิ่งที่ตรงกับความต้องการของนักเรียน
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง
  - ครูใช้วิธีสอนที่นักเรียนมีโอกาสค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น การสอนแบบโครงการ การสอนแบบสืบเสาะ การสอนโดยให้บทบาทสมมติ การสอนโดยให้สถานการณ์จำลอง เป็นต้น
  - ครูมอบหมายงานที่ไม่ยากเกินความสามารถให้นักเรียนทำ

- ครูเปิดโอกาสและสนับสนุนให้นักเรียนลองผิดลองถูก
  - ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตนสนใจ
7. จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- ครูจัดห้องเรียนให้เป็นแหล่งความรู้ที่น่าสนใจ เช่น จัดให้นักเรียนทำแผนภูมิหรือมุมความรู้ต่างๆ
  - ครูสอนโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่น สนุกสนานไม่หวาดกลัวครู
  - ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนแต่ละคน ด้านการยอมรับ ความเข้าใจ ความเสมอภาค
  - ครูให้นักเรียนมีอิสระในการแสดงออกตามความสนใจและความคิดเห็น
8. จัดการเรียนการสอนโดยเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่
- ครูได้วิเคราะห์ลำดับชั้นการเรียนรู้ของเนื้อหาที่สอนและสอนตามลำดับชั้นการเรียนรู้
  - ก่อนสอนเนื้อหาใหม่ ครูให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องก่อน
9. จัดการเรียนการสอนโดยเริ่มจากเรื่องใกล้ตัวนักเรียน
- ครูได้นำสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียนมาใช้ในการยกตัวอย่างประกอบการสอน
  - ครูให้นักเรียนทำงานต่างๆ ที่นักเรียนมีความสนใจ
10. จัดการเรียนการสอนโดยเริ่มจากเรื่องที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม
- ครูยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมประกอบเนื้อหาที่เป็นนามธรรม
  - ครูใช้สื่อ อุปกรณ์ เชื่อมโยงไปสู่การสอนที่เป็นนามธรรม
  - ครูนำไปดูของจริง หรือเสนอรูปแบบจำลองประกอบการสอน
11. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน
- ครูให้เด็กเรียนรู้หรือยอมรับเรื่องต่างๆ โดยผ่านกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล
  - ครูให้เด็กได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความสนใจของตน

12. ปรับปรุงวิธีสอนโดยคำนึงถึงหลักการสอน 3 ประการ คือ

- สอนให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของแต่ละเนื้อหาวิชา ทั้งด้านความรู้ การปฏิบัติ การสร้างนิสัยและการจัดการ รวมทั้งควรเน้นด้านใดมากน้อย
- สอนโดยคำนึงถึงธรรมชาติของแต่ละเนื้อหาวิชา บางวิชามีธรรมชาติของวิชาเป็นวิชาทักษะ บางวิชามีธรรมชาติของวิชาเป็นเหตุผล บางวิชามีธรรมชาติของวิชาเป็นวิชาเสริมสร้างลักษณะนิสัย/ความรู้สึก
- สอนให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดการปฏิบัติ การพัฒนา และมีค่านิยมที่ดีงาม

สำหรับแนวความคิดของ ครอสไมร์ แล ริปเปิล Klausmeir and Ripple, 1971 (อ้างถึงใน สัจจ อุทรานันท์, 2532) ได้กำหนดองค์ประกอบของระบบการสอนไว้ 7 ส่วน คือ

1. กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอน
2. เตรียมความพร้อมของนักเรียน
3. จัดเนื้อหาวิชา วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือต่างๆ
4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. ดำเนินการสอน
6. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
7. สัมฤทธิ์ผลของนักเรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาจึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพให้ประสบผลสำเร็จ ตามจุดประสงค์ หลักสูตร ครูผู้ทำหน้าที่การสอนวิชาอาชีพ ควรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยด้านต่างๆ 5 ด้าน ดังนี้

- ด้านหลักสูตร
- ด้านเนื้อหาวิชา
- ด้านเทคนิคและวิธีการสอน
- ด้านสื่อการเรียนการสอน
- ด้านการวัดผลและประเมินผล

ด้านหลักสูตร

หลักสูตร คือ แผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ อันจะนำไปสู่ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาชาติ หลักสูตรประกอบด้วย จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์ การเรียนรู้ เนื้อหาของรายวิชา สื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธีสอน และการวัดและประเมินผล

คุชชี พงศ์ศาสตร์ (2534) กล่าวว่า จุดเริ่มต้นของการเรียนการสอนทุกรายวิชาอยู่ที่หลักสูตร ครูผู้สอนทุกคนต้องเข้าใจหลักการ จุดหมายของหลักสูตรให้ได้ จึงจะทำให้การเรียนการสอนในรายวิชานั้นๆ มีความดี มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

ครู-อาจารย์ในฐานะผู้ปฏิบัติ ควรมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง หลักเกณฑ์ การใช้หลักสูตร ตลอดจุดประสงค์กลุ่มวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา
2. วิเคราะห์ เพื่อหาทิศทางการทำงานในเรื่องต่อไปนี้
  - 2.1 จุดหมาย หลักการ
  - 2.2 โครงสร้างของหลักสูตร
3. การแปลและตีความผลการวิเคราะห์ห่ออกเป็นแนวปฏิบัติ ตลอดทั้งเทคนิควิธีการสอน
4. ประเมินผลการใช้หลักสูตรในส่วนที่ตนรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนในการพัฒนาหลักสูตร

บุญมี เฌรยอด (ม.ป.ป.) กล่าวว่าครูเป็น "ตัวเอก" ของการขบวนการหลักสูตร ครูมีบทบาทสำคัญที่สุด หลักสูตรมีความสมบูรณ์ต่อเมื่อครูนำไปใช้ในห้องเรียน โดยจัดเป็นประสบการณ์ที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและความต้องการของเด็ก ซึ่งครูผู้สอนมีหน้าที่ ดังนี้

1. ครูจะต้องศึกษาหลักสูตร แบบเรียน วัสดุประกอบเพื่อจะได้เลือกใช้แปลงไปสู่วิธีการสอนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ตลอดจนปัญหาและความต้องการของเด็ก
2. ศึกษาวิธีการสอนแบบต่างๆ ให้เข้าใจแจ่มแจ้ง และสามารถเลือกไปใช้สอนได้อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา
3. ครูจะต้องเป็นผู้เฝ้าศึกษาหาความรู้ เพิ่มเติมอยู่เสมอ
4. ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดมุ่งหมาย
5. จัดทำ และใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและบทเรียน
6. มีส่วนร่วมในการเขียนคู่มือหลักสูตร และวัสดุประกอบรายวิชา
7. คัดเลือกครูที่มีความรู้ในเรื่องหลักสูตร มีความเข้าใจการเรียนรู้อันของเด็ก และมีทัศนคติ เข้าร่วมเป็นกรรมการพัฒนาหลักสูตร

ดังนั้น ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านหลักสูตร เนื้อหา เทคนิคและวิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน รวมไปถึงการวัดและประเมินผล จึงจะทำให้การเรียนการสอนหลักสูตรไปใช้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย

ด้านเนื้อหา

เนื้อหาวิชา หมายถึง ข้อมูล ความรู้ หรือสิ่งอันเป็นสาระ ซึ่งได้ถูกคัดเลือกสรรจากวิชาต่างๆ ซึ่งเมื่อนำมาทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (ธำรง บัวศรี, 2532)

สำหรับในวิชาอาชีพจะใช้ลักษณะของการกำหนดเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวเนื่องกับการอาชีพศึกษา ซึ่งเริ่มจากการวิเคราะห์งาน การจำแนกกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติควบคู่ไปกับสิ่งที่ต้องเรียนรู้ แล้วเอาบทวิเคราะห์ที่จำเป็นเหมาะสมมาจัดเป็นเนื้อหาวิชาของการสอน (ธรรมรส โชติคุณุชร์ และ นคร ศรีวิจารณ์, 2532)

ดังนั้น ในการเลือกเนื้อหาสาระที่นำมาสอน จึงจำเป็นต้องคำนึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับความสามารถของผู้เรียน และขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องมีความต่อเนื่องกับความรู้

พื้นฐานเดิมของผู้เรียนด้วย หากเนื้อหาที่นำเสนอมีความง่ายเกินไป ผู้เรียนก็จะไม่เกิดการเรียนรู้ ในทางตรงกันข้ามหากเนื้อหาที่นำเสนอมีความยากเกินไปก็ จะไม่มีความเนื่องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน (สัจด์ อุทรานันท์, 2529)

วิธีเลือกเนื้อหาวิชา

วิธีเลือกเนื้อหาวิชา บุญมี เฌรยอด (ม.ป.ป.) กล่าวว่า มีอยู่ 4 วิธี คือ

1. วิธีใช้ความคิดเห็นตัดสิน (Judgemental Procedure) ใช้ความคิดเห็นของหลายบุคคลที่เกี่ยวข้องมาช่วยกันอภิปราย ตั้งแต่ความมุ่งหมาย สภาพทางสังคม และกำหนดเนื้อหาสาระ

2. วิธีใช้การทดลอง (Experimental Procedure) ทดสอบว่าเนื้อหาวิชาสนองความต้องการตรงตามหลักเกณฑ์ของการเลือกเนื้อหาวิชาที่กำหนดหรือไม่ โดยการลองเลือกเนื้อหา ตั้งสมมุติฐาน กำหนดสถานการณ์ของการทดลอง กำหนดวิธีการที่จะรวบรวมข้อมูล แล้วนำผลการทดลองมาพิจารณาเปรียบเทียบกับสมมุติฐาน เพื่อเลือกเนื้อหาที่ตรงตามเกณฑ์มาบรรจุในหลักสูตร

3. วิธีใช้การวิเคราะห์ (Analytical Procedure) โดยการวิเคราะห์กิจกรรม การปฏิบัติของคนกลุ่มต่างๆ ในการดำรงชีวิต วิเคราะห์งานทางด้านอาชีพ วิเคราะห์ความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ทั่วไป โดยการวิเคราะห์เอกสารต่างๆ

4. วิธีใช้ความคิดเห็นส่วนรวม (Consensual Procedure) รวบรวมความคิดเห็นของคนหลายๆ อาชีพ หลากๆ สาขาวิชา วิธีนี้ใช้ได้ผลดีกับขอบเขตของวิชาเล็กๆ

การกำหนดเนื้อหา

ครูผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรสอนกับสิ่งที่สามารถสอนได้ สิ่งที่ต้องสอนต้องเป็นสิ่งที่อยู่ในวิสัยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ ไม่ยากเกินไป ต้องสอดคล้องกับความต้องการ และเพื่อการจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เสริมศรี ไชยสอน (2526) กล่าว ผู้กำหนดเนื้อหาต้องพิจารณาถึง

1. ขอบข่ายของเนื้อหาวิชา (Scope)

- 1.1 คุณค่าเนื้อหา อันเป็นผลของการพิจารณาวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และพิจารณาสภาพสังคมอีกทีหนึ่ง เพื่อเลือกเนื้อหาที่มีความสำคัญต่อโลกปัจจุบัน
- 1.2 ความรู้เกี่ยวกับตัวเด็ก และความสามารถของเด็ก
- 1.3 เนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกัน (ในการสอน ครูต้องพิจารณาเนื้อหาที่จะเป็นสื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่ต้องการสอนตามจุดประสงค์อีกทางหนึ่งด้วย)
- 1.4 ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะช่วยในการลำดับความสำคัญ (Priority) ของเนื้อหา
- 1.5 การวิจัย และทดลอง
- 1.6 โอกาสในการนำเนื้อหาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- 1.7 ความเพียงพอของบุคลากร สถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวก และแหล่งวิทยากร

2. ลำดับตอนเนื้อหา (Sequence) ครูจะสอนทุกอย่างในเวลา

เดียวกันไม่ได้ จำเป็นต้องจัดลำดับ ซึ่งพิจารณาได้จากหลายสิ่ง เช่น การพิจารณาลำดับช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ (Chronological Considerations) การพิจารณาสภาพแวดล้อม ความเป็นเหตุเป็นผล ความยากง่าย ความเป็นรูปธรรมและนามธรรม ความทันต่อเหตุการณ์ และทันต่อสภาวะความพร้อม หรือช่วงความสนใจของผู้เรียน (Immediacy) เมื่อพิจารณาสิ่งเหล่านี้แล้ว จึงจะตัดสินใจว่าจะสอนอะไรก่อนหลัง

3. ระยะเวลา (Duration) เนื้อหาเหล่านั้นควรรู้และเรียนนาน

เท่าใด ก็ขึ้นอยู่กับ เนื้อหาวิชาเป็นบันทึกประสบการณ์ของมนุษยชาติที่จัดขึ้นเป็นหมวดเป็นระบบความรู้ เป็นรากฐานในการหาความรู้ใหม่ หมายรวมถึงข้อเท็จจริง หลักการ ความคิดรวบยอดต่างๆ ความเข้าใจ ค่านิยม ทศนคติ และทักษะ ปัญหาที่มักเกิดขึ้นเสมอในการเลือกเนื้อหาวิชาก็คือ สิ่งที่น่าเรียนแม้จะกินเวลาที่เด็กมีอยู่ การขยายตัวของความรู้และเทคโนโลยี

การสอน ทำให้ขอบข่ายของวิชาต่างๆ กว้างขวางขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเลือกว่าควรสอน การเรียนอะไร

ด้านเทคนิคและวิธีการสอน

องค์ประกอบสำคัญในการสอนวิชาอาชีพให้เกิดประสิทธิผลนั้น นอกจากตัวครูผู้สอนแล้ว ด้านเทคนิค และวิธีการสอน เป็นสิ่งสำคัญ เพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมนุษย์ได้ศึกษา ได้สังเกต ได้รับการชี้แนะบอกกล่าว ได้รับการสั่งสอน เป็นต้น ฉะนั้นการเรียนรู้ คือการที่ผู้เรียน ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่เหมาะสม จะสังเกตได้จากการ ที่ผู้เรียนสามารถกระทำสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อนได้

การสอนเป็นการช่วยให้บุคคลอื่นได้รับการเรียนรู้ การสอนจึงจำเป็นต้องจัดสถานการณ์ หรือ สภาพการณ์ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ และเกิด การเรียนรู้ขึ้นได้

วิธีการสอนเป็นกระบวนการ หรือวิธีการในการช่วยถ่ายทอดความรู้หรือเนื้อหาแก่ผู้เรียน วิธีการสอนมีหลายวิธี เช่น วิธีสอนแบบสาธิต แบบบรรยาย แบบจำลองสถานการณ์ แบบแก้ปัญหา แบบโครงงาน แบบปฏิบัติในห้องทดลอง แบบเป็นทีม แบบรายบุคคล แบบอภิปราย แบบกำหนดงาน อ่านต้นค้ว เป็นต้น แม้การสอนจะใช้วิธีการหลากหลายเพื่อประกอบการสอนในเรื่องต่างๆ แต่ วิธีการสอนเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียน เรียนรู้มากขึ้นหากผู้สอนมีเทคนิคการสอน

เทคนิคการสอนหมายถึงกลยุทธ์ หรือวิธีการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนขณะทำการ สอน เทคนิคการสอนจึงมีประโยชน์ในการช่วยให้วิธีการสอนของครูมีประสิทธิภาพสูงขึ้น(สวัสดี อุดมโภชน์, 2532)

นอกจากนี้ สุนทร พาณิชกุล(2530) กล่าวว่าครูผู้สอนวิชาอาชีพควรตระหนักใน วิธีการถ่ายทอดรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะดังนี้

1. ชี้แจงผู้เรียนให้เข้าใจวิธีปฏิบัติงานทุกขั้นตอนเสียก่อน ชี้แนะยาก ชับข้อ สำนัดให้ดู

2. เมื่อผู้เรียนเข้าใจวิธีการแล้วให้ลงมือปฏิบัติพร้อมกับแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักปรับปรุงวิธีการทำงานให้เข้าสถานการณ์ใดๆ ก็ได้
3. ให้นักเรียนฝึกบ่อยๆ อย่างสม่ำเสมอ ปรับปรุงข้อบกพร่องที่ละน้อยจนสมบูรณ์
4. งานใดที่ต้องซ้ำๆ ครูควรตัดแปลงรูปแบบของชิ้นงานนั้นๆ ให้เป็นแบบต่างๆ ไม่ทำให้เด็กเบื่อ แล้วฝึกอย่างเข้มแข็ง
5. ติดตามผลให้ทราบว่า เด็กคนใดมีทักษะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด ครูจะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของแต่ละคนอย่างไร
6. รับจ้างหรือฝึกงาน เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติงานอย่างมีทักษะ ทางานอย่างแคล่วคล่องจนเป็นอัตโนมัติ
7. ครูชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ความสามารถไปคิดแปลงหรือประยุกต์เป็นทักษะใหม่ คิดค้นสิ่งใหม่ๆ และผลิตงานใหม่ขึ้น
8. ครูต้องไม่ละเลยต่อข้อบกพร่องเล็กๆ น้อยๆ ให้ผ่านไป โดยถือว่าไม่สำคัญ เด็กจะปฏิบัติติดเป็นนิสัย แก้ไขได้ยาก

ธรรมาธิปไตย ชัยติคุณชว และ นคร ศรีวิจารณ์ (2532) ได้ให้ทัศนะว่า เทคนิคในการสอนวิชาชีพมักจะเป็นการสาธิตโดยครูผู้สอนปฏิบัติจริงให้ดูเป็นขั้นเป็นตอน พร้อมกับการเน้นเรื่องความปลอดภัยควบคู่ไปกับการสาธิต ทั้งนี้การรับรู้ดังกล่าวของนักเรียนย่อมขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มผู้เรียนและการรับรู้ทางหู ตา มือ และกาย ดังนั้นเป็นหน้าที่ของครูที่ต้องใช้เทคนิค/วิธีการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้

สำหรับแนวที่จะใช้กิจกรรมอะไร อย่างไรนั้น Ben M. Harris (1963) ได้เสนอเทคนิควิธีการที่ใช้สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติมี 23 รายการ และมีเทคนิค 26 กิจกรรม ทั้งนี้ครูผู้สอนควรพิจารณาเลือกใช้ โดยคำนึงว่าเทคนิคใดที่จะใช้แล้วบรรลุวัตถุประสงค์

แผนภูมิที่ 3 พฤติกรรมที่พึงประสงค์และเทคนิควิธีการนิเทศ

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (ของผู้ปฏิบัติงาน)	เทคนิควิธีการ																										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	
1. ทักชะ				X												X											
2. ความรู้	X							X	X	X		X	X				X	X	X	X							
3. ความเข้าใจ		X	X	X		X	X	X		X		X	X	X	X			X	X	X		X	X	X	X	X	X
4. ค่านิยมและทัศนคติ											X			X	X							X	X				
5. รายบุคคล				X						X		X	X	X	X				X		X						
6. กลุ่มเล็ก	X		X		X					X						X					X						
7. กลุ่มใหญ่		X		X		X											X	X		X							
8. ทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่								X	X													X	X	X	X	X	X
9. สูงมาก					X					X												X					
10. สูง		X		X		X	X			X				X	X				X								
11. ปานกลาง			X			X	X					X	X	X									X	X	X	X	X
12. ต่ำ	X							X									X	X		X					X		
13. ต่ำมาก																					X						
14. พัฒนาหลักสูตร			X					X				X	X		X	X	X			X		X					X
15. การจัดองค์การ						X										X		X			X						
16. บุคลากร			X									X	X						X				X		X		X
17. เครื่องอำนวยความสะดวก	X		X	X	X	X	X	X	X						X	X			X	X							X
18. วัสดุอุปกรณ์		X	X	X	X	X	X			X		X			X	X			X								X
19. ผูกอบรมครูประจำการ	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
20. ปฐมนิเทศครูใหม่					X		X	X				X					X	X		X	X		X				
21. บริการพิเศษ					X		X	X								X		X		X		X		X			
22. การประชาสัมพันธ์			X	X		X	X			X		X	X	X	X	X	X		X			X	X	X	X	X	X
23. การวัดผล			X									X	X					X	X					X	X		X

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532)

ด้านสื่อการเรียนการสอน

สื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญในการจัดการเรียนการสอน เป็นการช่วยเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยไม่ได้หมายถึงแต่เฉพาะวัสดุเครื่องมือเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

บทบาทของครูในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ครูผู้สอนจะต้องวางแผนการสอน เพื่อเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียน ซึ่งกรมวิชาการ(2533) ได้กำหนดแนวปฏิบัติไว้ ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตร

ครูต้องทำความเข้าใจกับแนวคิด/ปรัชญา จุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรแม่แบบ หรือหลักสูตรในท้องถิ่น นอกจากนี้ต้องศึกษาจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาว่ามีลักษณะสำคัญอย่างไร มีขอบข่ายเพียงใด เพื่อจะได้กำหนดสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้การเลือกสื่อการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เช่น ศึกษาเทคนิคการสอน วิธีสอน วิธีกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนโดยศึกษาคู่มือหลักสูตร คู่มือการสอน แนวการสอน ฯลฯ รวมทั้งศึกษาจากบุคลากรและแหล่งความรู้ในชุมชนตามความเหมาะสม

3. กำหนดสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้

เมื่อวิเคราะห์ขั้นต้นได้แล้ว ครูควรพิจารณาว่าจะใช้สื่อการเรียนการสอนลักษณะใด ประเภทใด ในการเรียนการสอนแต่ละขั้นตอน การกำหนดสื่อการเรียนการสอนควรใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย และให้โอกาสนักเรียนทราบวิธีการศึกษาค้นคว้า และหาความกระจ่างด้วยตนเอง โดยครูจะเป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือ และถ้าครูเห็นว่าสื่อการสอนใดไม่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของนักเรียน ครูอาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ได้ตามต้องการ

4. ประเมินสื่อการเรียนการสอน

เมื่อใช้สื่อการเรียนการสอนไปได้ระยะหนึ่งประมาณ 1-3 ครั้ง ครูควรรวบรวม

ข้อมูลเพื่อประเมินสื่อการเรียนการสอนอันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนนั้นต่อไป

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532) ได้ให้แนวคิดในเรื่องสื่อการเรียนการสอนกับประสิทธิภาพการเรียนรู้นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการเรียนรู้นักเรียนมัธยมศึกษาขึ้นอยู่กับระดับความสนใจ การมีโอกาสลงมือปฏิบัติ การได้เรียนจากประสบการณ์ตรง การมีตัวแบบเหมาะสม การอยู่ในบรรยากาศที่สบายใจ อบอุ่นใจ และการได้อยู่ในสภาพการณ์ที่เปิดกว้างทั้งทางกายภาพและจิตภาพ
2. สื่อการสอนมีบทบาทต่อการเรียนรู้นักเรียนมัธยมศึกษาในด้านการกระตุ้นความสนใจต่อสิ่งที่เรียน เป็นเครื่องมือช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม การให้นักเรียนได้รับประสบการณ์รูปรูปร่าง การเป็นตัวแบบที่ดีสำหรับการเรียนรู้นักเรียน การช่วยให้นักเรียนได้เรียนกระบวนการหรือความคิดรวบยอดที่สลับซับซ้อน การสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในรูปของกิจกรรมต่างๆ และการสร้างสภาพการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้นักเรียน
3. การจัดสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้นักเรียนมัธยมศึกษากระทำได้โดยการทำให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างกระฉับกระเฉงมีโอกาสรับทราบความคิดเห็นที่ เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จและได้ใคร่ครวญ เรียนรู้ที่ละน้อยตามลำดับขั้นการจัดสภาพการณ์ดังกล่าวต้องใช้สื่อการสอนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ครูกำหนดได้

ส่วนบทบาทของสื่อการสอนต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. สื่อการสอนเป็นตัวกระตุ้นความสนใจของนักเรียนต่อเรื่องที่จะเรียน เมื่อนักเรียนเกิดความสนใจก็จะเกิดความพยายามเรียนรู้เรื่องนั้นขึ้นมาเอง โดยครูไม่ต้องเสียเวลาพูดหรืออธิบายมากมายนัก

2. สื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยที่นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดด้วยการลงมือทำ หากไม่มีสื่อการสอนให้เป็นเครื่องมือนักเรียนก็ไม่ทราบว่าจะทำอะไร เพราะการบอกให้นักเรียนลงมือทำกิจกรรมนั้น เพียงแต่การบอกให้ทำ โดยไม่มีเครื่องช่วยย่อมเป็นไปไม่ได้

3. สื่อการสอนช่วยให้ประสบการณ์ของผู้ปฐมนิเทศแก่นักเรียน เพราะสื่อการสอนขยายแนวคิดในเรื่องที่เรียนด้วยการให้นักเรียนได้เห็นภาพได้ยินเสียงหรือทั้งสองอย่าง เห็นการเคลื่อนไหว มีโอกาสเห็นของจริง หรืออย่างน้อยก็ของจำลองและบางครั้งก็ได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน

4. งานการเรียนแนวคิดบางอย่าง นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีจากการเห็นตัวอย่างหรือตัวแบบ สื่อการสอนจึงมีบทบาทเป็นตัวแบบที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนของนักเรียน และสามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้น หากไม่มีสื่อการสอนเป็นตัวแบบบางที่ครูเสียเวลาอธิบายทั้งวันนักเรียนก็มองไม่เห็นภาพหรือปฏิบัติตามไม่ได้ เช่น งานการเรียนกระบวนการตามขั้นตอนต่างๆ เป็นต้น

5. สื่อการสอนในรูปของกิจกรรมหรือวิธีการต่างๆ จะทำให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเอง โดยครูมีเวลาสังเกตและใกล้ชิดกับนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ เพราะครูไม่จำเป็นต้องสอนด้วยการพูดตลอดเวลา ครูจึงไม่เหน็ดเหนื่อย หงุดหงิดหรือเกิดความรู้สึก "แข็ง" แต่กลับจะรู้สึกสนุกสนานไปกับการเรียนของนักเรียน ครูก็จะมีความยิ้มแย้ม สร้างบรรยากาศของความอบอุ่นใจมากยิ่งขึ้น

6. สื่อการสอนช่วยสร้างสภาพการที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการจัดสื่อในรูปของชุดการสอนที่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า ครูจึงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้ซักถาม คิดค้นสิ่งใหม่ได้เต็มที่โดยที่ครูไม่ต้องเกรงว่าจะสอนนักเรียนหรือตอบคำถามนักเรียนไม่ได้เพราะสื่อการสอนบรรจุเนื้อหาหรือคำตอบปัญหาต่างๆ ไว้แล้ว ดังนั้นการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาจึงมีบรรยากาศของความเปิดใจมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ วาสนา ชาวหา (2533) ได้เสนอหลักการ ในการนำสื่อสอนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3 ประการ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพ (Efficiency) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอนทุกประการ จึงนับได้ว่า สื่อการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ
2. ประสิทธิภาพ (Productivity) จำนวนผู้เรียนที่บรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้เป็นจำนวนมาก ก็นับได้ว่าสื่อการสอนนั้นก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูง แต่ถ้าจำนวนผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์น้อย ก็ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข
3. ประหยัด (Economy) นอกจากการคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว จะต้องพิจารณาในเรื่องของการลงทุนที่คุ้มค่า ในด้านทุนทรัพย์ แรงงาน และระยะเวลาการทำงาน จึงควรพิจารณาเลือกสื่อที่ใช้แล้วคุ้มค่าที่สุด

กล่าวโดยสรุปว่าสื่อที่ดีควรมีลักษณะ เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความสนใจและวัยของผู้เรียน ใช้ง่ายสะดวกและปลอดภัย รวมถึงไม่สิ้นเปลือง ประหยัด และคุ้มค่า

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล เป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นการตรวจสอบว่านักเรียนได้พัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายของการเรียนที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

การวัดผล (Measurement) หมายถึง การกำหนดตัวเลขให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามเกณฑ์ (Rule) ที่ตั้งไว้ ฉะนั้น การกำหนดตัวเลขในการวัดจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะจำแนกหรือจัดอันดับ ตลอดจนนำผลการเปรียบเทียบสิ่งที่ถูกวัดซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมหรือกิจกรรม

การประเมินผลทางการศึกษา เป็นกระบวนการตีความหมาย (Interpretation) และการตัดสินคุณค่า (Value Judgement)

การประเมินผลต่างกับการวัดผลทางการศึกษาตรงที่ว่า การประเมินผลจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์เด่นชัดก่อนดำเนินการประเมินผล เพื่อจะได้ทราบว่าผลที่ได้นั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด (เยาว์ดี วิบูลย์ศรี, 2535)

ไพศาล หวังพานิช (2526) ได้กล่าวว่า การวัดผลเป็นกระบวนการติดตามผลการปฏิบัติว่า ได้ผลตรงตามเป้าหมายเพียงใด ในการตรวจสอบผลของการเรียนการสอนว่าผู้เรียน

เกิดคุณลักษณะต่างๆ ตามที่กำหนดไว้มาก น้อย เพียงใด ได้ผลระดับใดผู้เรียนมีความสามารถ ชนิดใดบ้าง และยังมีสิ่งใดที่บกพร่องควรแก่การแก้ไขบ้าง จะเห็นได้ว่า การวัดผลการศึกษาเกิดขึ้น เนื่องจากการยอมรับความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้เรียน ซึ่งเชื่อว่าผู้เรียนย่อมมีความแตกต่างกันในเรื่องของการเรียนรู้ ความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้การวัดผลการศึกษา มีหน้าที่หรือบทบาท 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การวัดผลเพื่อประเมินผลการเรียน (SUMMATIVE EVALUATION) เป็นการสอบวัดเพื่อตรวจสอบ หรือพิจารณาผลการเรียนโดยสรุปว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณลักษณะตามหลักสูตรที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด การวัดประเภทนี้จะดำเนินการเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนทั้งหมด การวัดผลเพื่อประเมินผลการเรียนจึงทำหน้าที่ตรวจสอบว่าเมื่อใช้เวลาในการเรียนเท่ากัน ผู้เรียนคนใดเก่ง อ่อน มากน้อยกว่ากันเพียงใด

2. การวัดผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน (FORMATIVE EVALUATION) เป็นการวัดที่มีเป้าหมายในการค้นหาข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียน เพื่อจะได้ให้การช่วยเหลือ ช่อมเสริมหรือแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นการวัดที่ทำให้ประโยชน์อย่างมากต่อผู้เรียน อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าเป็นการวัดผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นการวัดเพื่อค้นหาว่า เด็กคนใดควรรำใช้เวลาในการเรียนเพิ่มมากขึ้น จึงจะมีความสามารถต่างๆ ใกล้เคียงกับคนอื่นๆ เด็กคนใดควรรำใช้เวลาในการเรียนเพิ่มมากขึ้น จึงจะมีความสามารถต่างๆ ใกล้เคียงกับคนอื่นๆ

ส่วนการนำการประเมินผลไปใช้ในการศึกษา Bloom และคณะ, 1971 (อ้างถึงใน กอวิท ประวาลพุกษ์ และสมศักดิ์ สินธุระเวชอยู่, 2527) เสนอแนะไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การประเมินผลเป็นวิธีการที่จะได้รับหลักฐาน และนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนนักเรียน

2. การประเมินผลให้หลักฐานที่ครอบคลุมไปไกลกว่า การทดสอบที่ใช้กันตามปกติในห้องเรียน

3. การประเมินผลเป็นเครื่องช่วยขยายความสำคัญของเป้าหมาย และจุดประสงค์ของการศึกษา และเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ทราบว่า นักเรียนได้เจริญงอกงามไปตามทางที่ปรารถนัั้น

4. การประเมินผลเป็นระบบการควบคุมคุณภาพ ซึ่งใช้ในการวิจัยคุณภาพของ กระบวนการเรียนการสอน ในแต่ละชั้นตอนว่า มีประสิทธิภาพเพียงใด ถ้าไม่มีประสิทธิภาพ จะต้องแก้ไขอย่างไรก่อนที่จะสายเกินไป

5. การประเมินผลเป็นเครื่องมือของการศึกษา โดยใช้พิจารณา ประสิทธิภาพของ ทางเลือกของกระบวนการ การจัดการศึกษา ทางใดที่จะนำไปสู่เป้าหมายได้ดีที่สุด

ปรีชา ขาติมาลากร (2524) เห็นว่าการวัดผลวิชาชีพ ต่างจากวิชาสามัญโดยทั่วไป โดยเสนอแนวทาง ดังนี้

1. วิเคราะห์หาตัวชี้ (Indicators) เพื่อทราบว่าการผลทางด้านใดบ้าง โดยการนำจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ตัวชี้ที่ถูกต้อง
2. กำหนดแนวทางในการวัดผลในแต่ละตัวชี้ หรือแต่ละข้อย่อย ซึ่งมีแนวทางในการวัดผล ได้ดังนี้

2.1 ทักษะขั้นพื้นฐานของงานอาชีพ มีแนวทางในการวัดผล ดังนี้

2.1.1 วัดผลคุณภาพของงาน ที่กำหนดให้นักเรียนทำ โดยควร จะวัดตลอดขั้นตอนของการทำงานชิ้นนั้น ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสำเร็จ

2.1.2 วัดโดยการสอนภาคปฏิบัติ ซึ่งควรจะสอนหลาย ๆ ครั้ง เพื่อความเที่ยงตรงแน่นอนในการวัดผล

2.2 การวางแผนในการทำงาน มีแนวทางในการวัดผล ดังนี้

2.2.1 สร้างตารางวัดผล และให้คะแนนโดยการสังเกตของครู

2.2.2 วัดผลจากโครงการหรือแผนการทำงานของนักเรียน

การเรียนการสอนของวิชาอาชีพ หรือสายวิชาสามัญ ต่างก็ต้องใช้วิธีการวัดผลประเมินผล เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน ครูผู้สอนจึงควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการวัดและประเมินผล เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบพัฒนาการของนักเรียนให้เป็นไปตามจุดประสงค์

ในการประเมินตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ผู้ปฏิบัติควรคำนึงถึงหลักการสำคัญ 3 ประการ (สพช., 2535)

1. การปฏิบัติต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาของการเรียนการสอน

โดยคำนึงถึงหลักการและวิธีการวัดผลและประเมินผลที่ถูกต้อง

2. การปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

3. การปฏิบัติตามระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น ผู้นิเทศการสอนจึงจำเป็นต้องศึกษาว่าครูมีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงปัญหาความต้องการในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด อันจะนำมาซึ่งการปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

การดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากคณะรัฐมนตรีได้มีมติในคราวประชุมเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้ดำเนินการจัดโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาภายใต้ "โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ" ขึ้น โดยเริ่มเปิดดำเนินการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีกเป็นเวลา 3 ปี เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ใน 73 จังหวัด ทั่วทุกเขตการศึกษาของประเทศ (ยกเว้น กทม.) จำนวนจังหวัดละ 1-3 โรงเรียน ซึ่งกระจายอยู่ใน 119 ตำบล 115 อำเภอ รวมจำนวน 119 โรงเรียน และมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,868 คน โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเร่งรัดการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กระจายไปสู่ส่วนภูมิภาคอย่างทั่วถึง โดยให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดทำสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2534 เพิ่มอีก 1,150 โรงเรียน อีกทั้งยังนโยบายที่จะให้เปิดดำเนินการเพิ่มประมาณปีละ 1,000 โรงเรียน ตลอดแผนพัฒนาการ

ศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ภายใต้โครงการ "ขยายโอกาสทางการศึกษา
พื้นฐาน"

เป้าหมายการดำเนินงาน

เป้าหมายในช่วงแผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดเป้าหมายที่จะเปิดดำเนินการ
โรงเรียนในโครงการ เพิ่มอีกประมาณปีละ 1,000 โรงเรียน ตลอดช่วงแผนพัฒนาการศึกษา
แห่งชาติ ระยะที่ 7 เพื่อตอบสนองนโยบายเร่งรัดการขยายโอกาสทางการศึกษา กระทรวง
ศึกษาธิการ ซึ่งดำเนินการอยู่ในปี 2534 จำนวน 1,366 โรงเรียน เพิ่มขึ้นเป็น 2,500
โรงเรียน ในปี 2535 เพิ่มเป็น 6,500 โรงเรียน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
ระยะที่ 7

เป้าหมายจำนวนห้องเรียนที่เปิดดำเนินการ ในปี 2534 จำนวน 1,366 โรงเรียน
เพิ่มขึ้นเป็น 2,500 โรงเรียน ในปี 2535 และเพิ่มเป็น 6,500 โรงเรียน เมื่อสิ้นสุดแผน
พัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 7

ส่วนเป้าหมายจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในปี 2535 รวม 174,000 คน
และเพิ่มขึ้นเป็น 712,800 คน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7

หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นไปตามนโยบาย บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้
จึงกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน ที่จะเปิดทำการสอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตาม
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไว้ดังนี้

ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด เพื่อเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามคุณลักษณะ ดังนี้

1. เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่เมื่อเปิดสอนแล้ว จะไม่เป็นผลกระทบกระเทือนต่อโรงเรียนในทุกสังกัดที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
  2. เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่ำ อันเนื่องมาจากปัญหาภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง และประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน
  3. โรงเรียนอยู่ในสภาพที่มีความเหมาะสมและพร้อมเพียงพอที่จะดำเนินการได้
  4. มีผลสำเร็จด้านการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพระดับประถมศึกษา และมีช่องทางสามารถสนับสนุนให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนได้
  5. ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู มีความสนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้น และเสียสละ ส่งเสริมและสนับสนุนที่จะปฏิบัติงาน ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง
  6. ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในท้องถิ่น สนใจ ยินดีให้การสนับสนุนส่งบุตรหลานเข้าเรียน ทั้งสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
  7. พิจารณาเปิดโรงเรียนให้อยู่ในลักษณะของการกระจายอย่างทั่วถึง รวมจำนวนโรงเรียนที่เปิดประมาณ 1/4 ของจำนวนกลุ่มโรงเรียนของทั้งจังหวัด
- ตั้งแผนภูมิต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

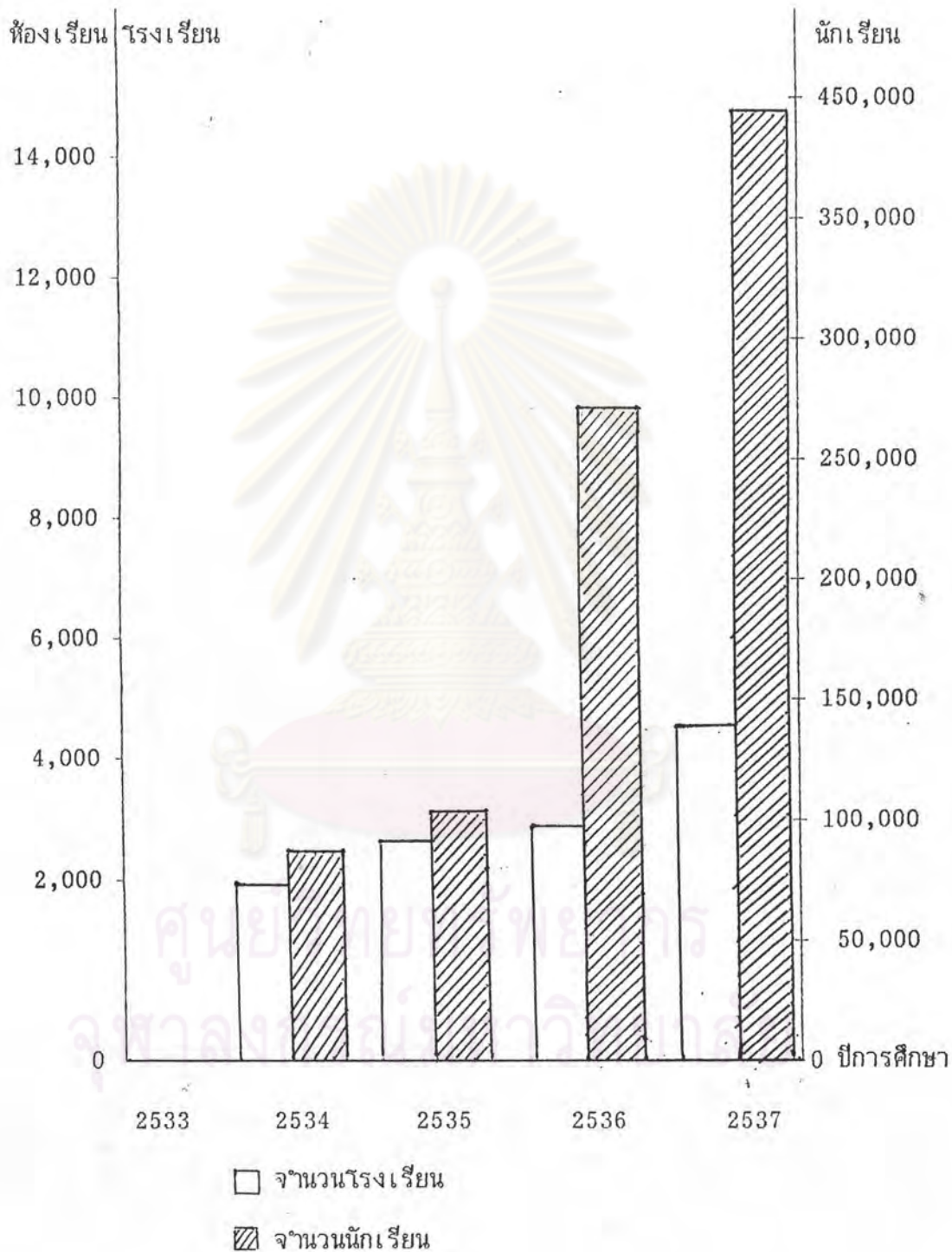
ข้อมูลโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปีการศึกษา 2533-2537

ปีการศึกษา	จำนวนโรงเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน
2533	199	124	3,344
2534	1,366	1,930	56,400
2535	2,688	5,391	143,836
2536	3,520	9,837	287,806
2537	4,200	13,267	405,80

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4 รายงานประจำปี ผลการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
 ชั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2536

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลักขณา คำตรง (2532) ศึกษาการจัดวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดเตรียมการจัดวิชาอาชีพ โรงเรียนจัดแผนการเรียนโดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียนเป็นหลัก การจัดครูเข้าสอนส่วนใหญ่จัดตามวุฒิ เอกสารประกอบหลักสูตรที่จัดเตรียมส่วนใหญ่ ได้แก่ โครงการสอน แผนการสอน สื่อการสอนส่วนใหญ่ครูจัดเตรียมทำสื่อใช้เอง โรงเรียนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ สถานที่ใช้สอนและฝึกงานใช้สถานที่โรงเรียน บริการแนะแนว ส่วนใหญ่จัดทำแบบสอบถามข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวัดผลประเมินผล ประกอบด้วย ครูผู้สอน วิชาอาชีพ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาอาชีพ และหัวหน้าฝ่ายแนะแนว สำหรับปัญหาด้านการเตรียมการที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูผู้สอนมีจำนวนไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ มีจำนวนไม่เพียงพอ นักเรียนขาดความสนใจที่จะฝึกงาน ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลไม่เพียงพอ ด้านการดำเนินการจัดวิชาอาชีพ โรงเรียนส่วนใหญ่ส่งเสริมครู จัดกิจกรรมพานักเรียนไปทัศนศึกษาด้านอาชีพตามสถานประกอบการ และจัดให้นักเรียนฝึกงานภายในโรงเรียนและที่บ้าน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบสาธิตและแบบบรรยาย การวัดประเมินผลมีการดำเนินการทั้งระหว่างเรียนและหลังเรียน ฝ่ายแนะแนวส่วนใหญ่จัดบริการแนะแนวโดยรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล และมีการกำหนดบุคลากรในการนิเทศและติดตามผล สำหรับปัญหาด้านการดำเนินงานที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ เอกสารประกอบหลักสูตรมีจำนวนไม่เพียงพอ ครูขาดทักษะในการจัดทำและวิเคราะห์ข้อสอบ ด้านการติดตามประเมินผลการจัดวิชาชีพ ในการเตรียมการและดำเนินการ โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีสอบถามบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง ส่วนปัญหาด้านการติดตามประเมินผลส่วนใหญ่ ได้แก่ บุคลากรผู้รับผิดชอบมีจำนวนไม่เพียงพอ บุคลากรมีความรู้และประสบการณ์ไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มีไม่เพียงพอ

นิรมล ธรรมอานวยสุข (2530) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการเปิดสอนวิชาอาชีพโรงเรียน พิจารณาจากความพร้อมของบุคลากร และความสนใจของนักเรียน มีนโยบายสนับสนุนการเปิดสอนหมวดเกษตรกรรม คหกรรม ธุรกิจ และช่างอุตสาหกรรม เกณฑ์ในการเปิดสอนโรงเรียนส่วนใหญ่พิจารณาจากความพร้อมของบุคลากร และความพอเพียงของจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอน จัดแนะแนวการเลือกเรียนวิชาอาชีพให้นักเรียนโดยย้ายนิเทศ ประมุขนิเทศ และการทำแบบสำรวจตนเองเกี่ยวกับอาชีพ การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ครูมีการจัดทำแผนการสอนใบงาน ใบความรู้ การเตรียมการสอนและการใช้สื่อการเรียนการสอนบางครั้ง มีการประเมินผลงานภาคปฏิบัติ สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงานอยู่ภายในโรงเรียน ด้านปัญหาพบว่า การเปิดสอนวิชาอาชีพไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น บุคลากรด้านการแนะแนวบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในการแนะแนว ความรู้พื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงานน้อยและคับแคบ

ภิญญา ใจดำรงค์ (2532) ได้ศึกษาการจัดการวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการวิชาอาชีพและปัญหาการจัดการวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการส่งแบบสอบถามผู้บริหาร ครูแนะแนว ครูผู้สอนวิชาอาชีพ นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน พบว่าโรงเรียนจัดวิชาอาชีพตามความพร้อมของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้และหลักสูตรวิชาอาชีพท้องถิ่น การจัดครูสอนจัดตามความถนัดของบุคคล การประเมินผลใช้ประเมินระหว่างการเรียนการสอนและภายหลังการเรียน นักเรียนต้องการให้มีการฝึกภาคปฏิบัติทั้งในวันหยุดและนอกเวลาเรียนให้มากขึ้น มีการส่งเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรแก่ผู้ปกครอง

ปัญหาการเรียนการสอน โรงเรียนขาดการสำรวจข้อมูลด้านอาชีพและข้อมูลพื้นฐานสนับสนุน ฝ่ายแนะแนวไม่มีแผนในการสำรวจข้อมูล วัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์สำหรับนักเรียนปฏิบัติมีสภาพชำรุด

ข้อเสนอแนะ หน่วยงานการศึกษาทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสอนงานอาชีพควรมีการประสานงานกันเพื่อวางแผนและใช้ทรัพยากรที่มีร่วมกัน การจัดบุคลากรให้ตรงตามวุฒิ ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะสาขา ควรมีการศึกษาความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เกี่ยวกับการจัดวิชาอาชีพท้องถิ่นควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการวิชาอาชีพท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและชุมชนที่โรงเรียนแต่ละแห่งตั้งอยู่

พิบูลขวัญ ขวัญเมือง (2534) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการวิชาอาชีพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการวิชาอาชีพชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและครูแนะแนว ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปจำนวนทั้งสิ้น 468 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าสถิติร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมการจัดการวิชาอาชีพในโรงเรียนส่วนใหญ่จัดแผนการเรียน โดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียน มีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตร แผนการสอน กิจกรรมการสอน จัดทำคู่มือการใช้หลักสูตร แผนการสอน ให้ครูส่งเสริมให้ครูนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด จัดเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ให้เพียงพอและใช้การได้ดี จัดบุคลากรรับผิดชอบงานแนะแนว งานวัดผลและประเมินผลให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูผู้สอน ส่วนปัญหาด้านการเตรียมการที่พบ ส่วนใหญ่ได้แก่ จำนวนครูผู้สอน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ โรงฝึกงาน และงบประมาณในการผลิตสื่อมีไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการนิเทศ การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรและการผลิตสื่อ ด้านการดำเนินการจัดวิชาอาชีพ โรงเรียนส่วนใหญ่ส่งเสริมให้ครูนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนและการผลิตสื่อ ให้คำแนะนำแก่ครูในการใช้เอกสารประกอบหลักสูตร จัดให้มีการจัดทำจุดประสงค์การเรียนรายวิชา มีการจัดบริการแนะแนว ให้ห้องปฏิบัติการและโรงฝึกงานในโรงเรียน สำหรับปัญหาด้านการดำเนินงานส่วนใหญ่ได้แก่ ครูขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การผลิตสื่อ และการวัดผลประเมินผลและบุคลากรแนะแนว วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตรไม่เพียงพอ ด้านการติดตามประเมินผลการ

จัดวิชาชีพ โรงเรียนสวนใหญ่มีการติดตามผลการเตรียมการและการดำเนินการโดยการ
 สอบถามและสังเกตการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบ สำหรับปัญหาด้านการติดตามประเมินผล
 สวนใหญ่ ได้แก่ ขาดเครื่องมือในการติดตามประเมินผล

สำรวจ วงศ์ตุ๋น (2534) ศึกษาการติดตามผลนักเรียนที่เรียนจบจากโรงเรียนมัธยม
 เพื่อพัฒนาชนบท กลุ่มที่ 2 (มพช.2) ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปีการศึกษา 2530-2531 เพื่อ
 ศึกษาติดตามเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร เจตคติที่มีต่อการ
 ประกอบอาชีพและความรู้ความสามารถทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ
 ผลการวิจัยสรุปว่า การติดตามผลนักเรียนที่จบจากโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท กลุ่มที่ 2
 (มพช.2) ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2530-2531 ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร
 ประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช
 2521 ของสถาบันเดิมอยู่ในระดับมาก ด้านเจตคติที่มีต่อการประกอบอาชีพที่กำลังปฏิบัติอยู่ มี
 เจตคติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะในการประกอบอาชีพอยู่ในระดับ
 มาก ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการศึกษาผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียน
 มัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ในด้านประกอบอาชีพส่วนตัว เฉพาะผู้ประกอบการอาชีพพาณิชยกรรมให้
 ลึกซึ้ง กว้างขวาง เป็นรายอาชีพ ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
 ตอนต้นประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และควรศึกษาถึงความต้องการของเจ้าของ
 บริษัท ห้างร้าน และโรงงานต่างๆ ว่า มีความต้องการแรงงานเพศใด ประเภทใด เพื่อการ
 เตรียมนักเรียนเข้าสู่อาชีพได้ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งนายจ้างและลูกจ้าง

เฉลิมลักษณ์ เนื้อไม้ (2534) ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็น
 เกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา ที่เปิด
 สอนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่ง
 ชาติ พบว่า ผู้บริหารสวนใหญ่มีความต้องการจำเป็นที่จะรับการนิเทศงานวิชาการอยู่ในระดับ
 ปานกลาง ด้านการวัดและประเมินผล ด้านห้องสมุด ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวางแผน
 กำหนดวิธีดำเนินการ และการส่งเสริมการสอน อยู่ในระดับน้อย ในด้านหลักสูตรและการนำ
 หลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านงานประชุมอบรม

ทางวิชาการ ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความต้องการจำเป็นที่จะรับการนิเทศงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านห้องสมุด ด้านนิเทศการศึกษา ด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน และด้านส่งเสริมการสอน อยู่ในระดับน้อย ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านประชุมอบรมทางวิชาการ

ชัยรัตน์ อัจจงค์ (2534) ได้รายงานผลการดำเนินการศึกษาสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประจำปี 2534 ในเขตการศึกษา 7 ซึ่งประกอบด้วยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร อุตรดิตถ์ ตาและนครสวรรค์ เป็นโรงเรียนนาร่องที่เปิดสอนถึงชั้น ม.2 ครูขาดความเข้าใจในหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนไม่ชัดเจน ในส่วนวิชาเลือกเสรีโรงเรียนขาดครูที่มีความสามารถเฉพาะทาง ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกวิชาชีพ ในส่วนประเมินผลการเรียน พบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจ บางโรงเรียนดำเนินการเอง บางโรงเรียนใช้แนวการประเมินร่วมกับโรงเรียนมัธยมของกรมสามัญศึกษา ทำให้ไม่เป็นแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ในด้านการบริหารงานโรงเรียนนาร่องที่เปิดสอนในปีการศึกษา 2533 มีแผนปฏิบัติการทำให้ไม่สามารถจะกำหนดรายละเอียดกิจกรรมที่จะดำเนินการได้ ทุกโรงเรียนสามารถประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ได้อย่างดี และมีการประชาสัมพันธ์และได้รับการสนับสนุนจากชุมชนหน่วยงานต่างๆ ด้วยดีและพบว่ามีข้อสังเกตบางประการ คือ ความเข้าใจของผู้ปกครองซึ่งบางแห่งเข้าใจว่าเป็นการให้ฟรีทุกสิ่งทุกอย่างเมื่อเด็กเข้าเรียนจึงมีปัญหาตามมา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่เปิดขยายในปี 2534

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ได้ประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกรมสามัญศึกษา ที่ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530-2533 จำนวน 506 โรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสอดคล้องของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกรมสามัญศึกษากับรูปแบบและวิธี

การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายของรัฐบาล ประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย การบริหารการจัดการ ปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงาน ข้อคิดเห็นของนักเรียน และผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนวิธีการประเมินนั้นสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียนมากน้อยเพียงใด โรงเรียนได้มีการนำข้อมูลที่สำรวจมาเป็นปัจจัยกำหนดการเปิดสอนวิชาอาชีพมากน้อยเพียงใด เพราะ การเปิดสอนแผนการเรียนอาชีพ คาบถึงความพร้อมของครูผู้สอน ส่วนปัจจัยตามความต้องการ ของชุมชนนั้นมีโรงเรียนเลือกตอบไว้มากที่สุด ปัญหาและข้อเสนอแนะ ด้านการเรียนการสอนแบบกึ่ง ระบบ ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคลากรของโรงเรียนมากเป็นอันดับแรก และปัญหาเกี่ยวกับตัว นักเรียน ปัญหาด้านงบประมาณ อุปสรรคการเรียนการสอน ปัญหาเกี่ยวกับการวัดประเมินผล กลุ่ม ที่เป็นปัญหา คือ ปัญหาด้านความสามารถ ความสนใจของนักเรียน อันประเด็นที่นักเรียนสอบไม่ ผ่านเกณฑ์ ไม่กระตือรือร้น ไม่สนใจในการสอบแก้ตัว ปัญหาด้านกระบวนการวัดและประเมินผล คือ ครูอาจารย์ยังไม่มีความรู้ในการวัดและประเมินผลอย่างพอเพียง ในการจัดการเรียน การสอนวิชาอาชีพตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ได้สำรวจความ ต้องการของท้องถิ่นและนักเรียนตลอดจนผู้ปกครองก่อน แต่การเปิดสอนในรายวิชาอาชีพต่างๆ นั้น โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดตามความพร้อมของครูผู้สอนที่มีอยู่ในโรงเรียนเป็นสำคัญ จะมีเพียง บางโรงเรียนที่สามารถเปิดสอนวิชาอาชีพตามความเหมาะสมกับท้องถิ่น และความต้องการ ผู้เรียนได้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพไม่สามารถดำเนินการได้กว้างขวาง เท่าที่ควร และที่โรงเรียนจำเป็นต้องวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอนนี้ พบว่า โรงเรียน เกินกว่าครึ่งหนึ่งประสบปัญหาวิทยากรไม่สามารถมาสอนได้ตามแผนการสอน โรงเรียน ขาดแคลนงบประมาณค่าตอบแทน รวมทั้งวิทยากรขาดความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาเหล่านี้ถ้าได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง การเรียนการสอนวิชาอาชีพซึ่งเป็นจุดเน้นประการ หนึ่งของการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา อาจไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ วางไว้

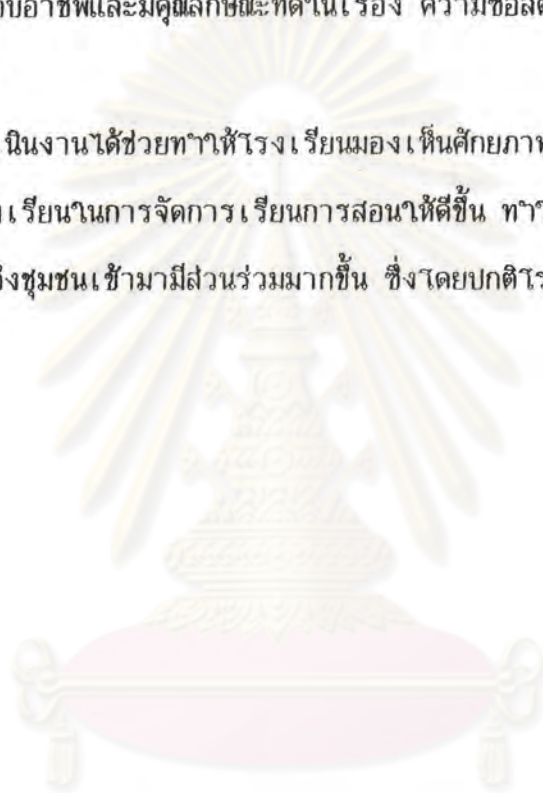
การวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา (นงราม เศรษฐพานิช และคณะ, 2536) จากสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ปรากฏว่านักเรียนที่จบจากโรงเรียนมัธยมศึกษาแล้วต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยไม่ได้เรียนต่อมีจำนวนมาก การเตรียมตัวเด็กให้พร้อมสำหรับโลกของการทำงานอาชีพจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดให้มีการสอนงานอาชีพให้กับนักเรียน แต่ปรากฏว่ามีโรงเรียนจำนวนมากที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรได้ ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้จัดให้มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพในระดับมัธยมศึกษา เพื่อช่วยแก้ปัญหาการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ คือ การศึกษาวิจัยเพื่อหาคำตอบว่าทำไมโรงเรียนมัธยมศึกษาบางโรงเรียนจึงจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพได้ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ซึ่งก็พบว่าในการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพได้ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรนั้น ต้องประกอบด้วยปัจจัยในเรื่องต่อไปนี้

1. สาขาวิชาอาชีพที่เปิดสอนจะต้องสอดคล้องกับแบบแผนการผลิตของชุมชน
2. ผู้บริหารจะต้องมีความสนใจต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ และมองเห็นศักยภาพของชุมชน เป็นผู้บริหารงานอย่างมีเป้าหมายและเป็นนักพัฒนา
3. ครูผู้สอนมีความเอาใจใส่ รู้จักพัฒนาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีขวัญกำลังใจดี
4. มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยเน้นทั้งความรู้ ทักษะ และการปลูกฝังทัศนคติที่มีต่อวิชาอาชีพ

ในส่วนระยะที่ 2 เป็นการนำเอาคำตอบจากผลการวิจัยในระยะที่หนึ่งมาพัฒนาหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปใช้ในโรงเรียนอื่นๆ ได้ต่อไป ซึ่งในส่วนที่สองนี้เป็นการทำวิจัยและพัฒนา (R & D Research) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยระยะแรกมาพัฒนาหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปใช้ในโรงเรียนอื่นๆ โดยกำหนดคัดเลือกโรงเรียน 5 โรงเรียน คัดเลือกผู้ร่วมโครงการ ศึกษานิเทศก์ การเตรียมการอบรมครู

ผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ในระหว่างปิดภาคเรียน เพื่อดำเนินการสอนในช่วง
เปิดภาคเรียนเป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษา หลังจากดำเนินการสอนเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา
ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับตัวเด็กนักเรียน ครูผู้สอน โดยครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนเข้าใจ
ดีเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แท้จริงของการเรียนการสอนวิชาอาชีพว่ามีได้ เห็นที่ทักษะ
ผลผลิตหรือรายได้ แต่จะเน้นกระบวนการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์ มอง
เห็นช่องทางการประกอบอาชีพและมีคุณลักษณะที่ดีในเรื่อง ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ
ความขยันหมั่นเพียร ฯลฯ

ผลจากการดำเนินงานได้ช่วยทำให้โรงเรียนมองเห็นศักยภาพของชุมชนและภูมิปัญญา
ท้องถิ่นที่จะเข้ามาช่วยโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ทำให้โรงเรียนรู้จักสร้าง
ความสัมพันธ์กับชุมชนและดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งโดยปกติโรงเรียนทุกโรงก็มี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย